

Canon Pieter Benoit

Op 27 augustus 1847 ontving Pieter Benoit uit Kuurne van Mgr. Boussen zijn exeat voor het District Lancashire. «Hij is de eerste vlaamsche priester die naar Engeland trok in de 19e eeuw»¹.

Zijn afreis voor Manchester gaf het startsein voor een merkwaardige Westvlaamse missionering in Engeland, waarvan pas op 5 maart 1966 met de dood van Mgr. Jules Van Meenen (° Brugge 1877) te Romford een einde kwam.

Pas sinds enkele jaren is in Engeland, Amerika en Nederland belangstelling ontstaan voor de correspondentie en geschriften door Pieter Benoit in zijn functie van vicaris-generaal van het bisdom Salford en vooral als rector van het Missieseminarie te Mill Hill (London) zorgvuldig bewaard².

De ontdekking in het Archief van 't bisdom Brugge van een paar brieven van Benoit aan Gezelle had het A. Viaene

---

1. P. Allossery, *Onze Westvlaamsche Zendelingen*, Brugge, 1925, I, bl. 288. In 1791 waren honderden priesters en kloosterlingen, die weigerden om zich te onderwerpen aan de «Constitution Civile» van Napoleon, uit Frankrijk naar Engeland gevlucht. Engeland, waar de katholieken door de «Tolerance Act» van 1791 nieuwe persoonlijke rechten veroverden, ontving deze vluchtelingen met voorbeeldige gastvrijheid. Tot de Westvlamingen, die uit Frankrijk naar Engeland gevlucht zijn, behoren Karel Caestryck uit Poperinge en Jan Neyrincks uit Brugge. Karel Caestryck, ° 1762, werd uit zijn klooster te St.-Omaars verjaagd en ging in 1794 naar Engeland. Hij overleed in het klooster der Predikheren te Leicester in 1844 (Allossery, I, bl. 292). Jan Neyrincks, hovenier bij de Capucienen te Nantes, ontsnapte uit een «soupape»schip en werd priester in London, waar Benoit hem ontmoette (Allossery, I, bl. 321 en *R.d.H.* 1886, bl. 349). Daar het bisdom Ieper zich toen nog uitstreckte over het Noorden van Frans-Vlaanderen, kunnen ook andere Westvlamingen in Engeland aangekomen zijn. Allossery (II, bl. 207) vermeldt Pieter Camerlynck uit Ieper, ° 1770, die na het Concordaat kapelaan werd te Steenvoorde en te Eecke en vóór 1815 naar Engeland uitweek.

2. Zie onze bijdrage, *Bij het eeuwfeest van Mill Hill*, in *Biekorf* 1966, bl. 341-348.

reeds vroeger mogelijk gemaakt om meer licht te brengen in de stichting van het Engels College te Brugge³.

Deze belangrijke bijdrage vestigde onze aandacht op de persoon van Benoit. Al dadelijk bleek dat Gezelle hem in het Duinencollege als leraar had gekend en dat het lovende, maar niet ondertekende doodsbericht in *Biekorf* van de hand van onze dichter kwam. De gewekte belangstelling bracht ons in betrekking met Father Thoonen, de archivaris van Mill Hill, die ons bereidwillig toegang verleende tot het rijke Archief van het Engelse Missieseminarie. Van de aldaar bewaarde documenten hebben we sindsdien dankbaar gebruik gemaakt zonder steeds al onze bronnen te vermelden⁴. Daarom lieten we ons graag door A. Viaene aanmoedigen om de publikatie te bezorgen van enkele brieven uit de geschreven nalatenschap van Benoit.

Bepaalde documenten uit Mill Hill zijn onontbeerlijk voor de studie van de verrassende Westvlaamse drang naar Engeland, zowel bij priesters als bij leken. Een brief van het Brugse lerarenkorps werpt een licht op de toestanden in 1847 en leert beter een aantal leraren kennen uit de studie- en leraarstijd van Gezelle (o.m. Bruno Vanhove). Andere brieven zijn van belang om de houding van Malou en Faict en van sommige Engelse bisschoppen te preciseren tegenover de Westvlaamse missionering in Engeland of om de rol te begrijpen die Canon Benoit hierin gespeeld heeft. De bewaarde schriftelijke onderhandelingen bij de recrutering van priesters kunnen we wel gering achten en beëindigd lang voordat Canon Benoit in 1872 tot rector van Mill Hill benoemd werd. Veel brieven aan Benoit, die uit andere documenten bekend zijn, werden te Mill Hill niet bewaard of niet teruggevonden o.a. brieven van Gezelle. Bovendien

3. A. Viaene, *Gezelle en het Engels College*, in *Biekorf* 1950, bl. 121-134.

4. Hierdoor was het mogelijk dat er vragen rezen nopens sommige niet verder bewezen beweringen, zoals geschied is in de merkwaardige licentieverhandeling «Betrekkingen tussen het Brugse Bisdom en de Engelse Bisdommen in de 19e eeuw» van onze vriend Eric Derluyn, Leuven 1966. De thesis werd in nummer 5 van «*Gezelle-Kroniek*» uitvoerig besproken (bl. 75-94).

werden de onderhandelingen met Malou, Faict en mogelijke kandidaten, veelal mondeling gevoerd, zoals o.m. blijkt uit brief 9.

De Ierse hongersnood en de missionering in Salford. Allossery brengt de afreis van Benoit in verband met de mislukte aardappeloogst van 1846 in Ierland. De hongersnood dreef veel katholieke Ieren naar Engeland en «de Engelsche Bisschoppen, bij het zien van dien plotselingen aangroei van de katholieke bevolking, zij die te voren al te weinig priesters hadden, deden eenen oproep in België. Father Benoit...was de eerste die hem beantwoordde»⁵.

In een hiernavolgende uitweiding over de inwijking van de Ieren in Engeland zullen we evenwel pogen aan te tonen :

- dat de nood aan priesters te Manchester reeds bestond vóór de mislukte aardappeloogst in Ierland.
- dat de schriftelijke onderhandelingen van Benoit met Dr. Brown, Apostolisch-Vicaris van Lancashire District, reeds begonnen waren voordat de hongersnood een vloed van Ieren naar Liverpool en Manchester dreef.
- dat juist die hongersnood en haar nasleep van ziekten Dr. Brown aanvankelijk weerhouden hebben om op het voorstel van Benoit gunstig te reageren.

Of de Engelse Apostolische-Vicarissen vóór het herstel van de hiërarchie in 1850 of reeds vóór de grote inwijking van de Ieren omtrent 1847 ooit in België een oproep hebben gedaan, zullen we in een afzonderlijk hoofdstukje onderzoeken.

In het «in Memoriam» dat Card. Vaughan aan zijn grote vriend heeft gewijd wordt het vertrek van Benoit niet in verband gebracht met de hongersnood van de Ieren en ook niet in verband met een oproep van de Engelse Apostolische-Vicarissen⁶.

5. P. Allossery, *o.c.*, I, bl. 338, bij Pieter Vermeulen (!).

6. *Adress by His Grace the Archbishop*, herdruk bij J. Robert and Sons, 1892.

De «Emancipation Act» van 13 april 1829, de grote zege van de Ierse «Catholic Association» en haar leider O'Connell, had aan alle katholieken van het Verenigd Koninkrijk al hun politieke burgerrechten «de jure» teruggeschonken. De nieuwgeschapen toestand bracht al dadelijk massa's Ierse paupers naar de industriecentra van Lancashire, waar zij in menonwaardige «slums» gehuisvest waren en als goedkope werkkrachten in de fabrieken gebruikt werden. Omstreeks 1841 vormden ze te Liverpool een zevende en te Manchester een tiende van de totale bevolking.

Ook Lancashire, waar sinds de «Act of Supremacy» van 1534 de katholieken zich wellicht het best gehandhaafd hadden, kende in die jaren priesterschaarste. De aankomst van de Ierse immigranten, die hun eigen priesters meebrachten, baarde aanvankelijk weinig zorgen voor de Engelse geestelijkheid. Toch was het gebrek aan priesters in Lancashire groter dan in de rest van Engeland, dat eveneens sinds de emancipatie in 1829 en het offensief van de Oxfordbeweging in 1833 de oude nood aan priesters begon te voelen. Centra als Manchester en vooral als Liverpool waren, tussen 1815 en 1835, van landelijke steden tot grote industriesteden uitgegroeid. Een deel van de geestelijkheid was, ook na de aanstelling van vier Apostolische Vicarissen in 1685, als «Chaplain» in persoonlijke dienst gebleven van katholieke edellieden en weinig priesters waren geschikt voor die nieuwe zielzorg in de grote industriecentra.

In 1844 waren er te Manchester slechts tien priesters voor een bevolking van 60.000. Salford, een voorstad van Manchester, — de afstand tussen de centra van beide steden bedraagt enkel twee mijl — telde in 1844 geen enkel priester ⁷.

En toen kwam de aardappelziekte. In 1845 had een onbekende schimmel de oogst in heel Ierland doen mislukken.

---

7. Die en volgende gegevens ontleen wij aan A. Mc Cormack, *Cardinal Vaughan*, 1966; en aan Cecil Woodham-Smith, *The Great Hunger*, 1962.

Het volgende jaar was 't al even slecht. In 1847 scheen de ziekte te wijken, maar de opbrengst was onvoldoende. De mislukte oogsten hadden immers een tekort aan plantaard-appelen veroorzaakt.

Voor Ierland waren die mislukte oogsten fataal. De grote meerderheid van de Ieren leefde enkel van aardappelen en karnemelk. De geringe graanteelt diende immers om de huur te betalen en wie niet kon betalen, werd door de Engelse grootgrondbezitters, gedurende de strenge winters meedogenloos op straat gezet. Hongersnood en zijn nasleep van ziekten joegen de armen uit het land naar Liverpool, vanwaar ze doorreisden naar Glasgow of afzakten naar Manchester. De eerste vloed begon te Liverpool in december 1846. Op 1 juni 1847 «300.000 pauper Irish had landed in Liverpool in five months, descending on a town with a native population of only 250.000». In mei brak een epidemie uit. Op 5 juni schreef de Liverpool Mail «Some 60.000 persons developed typhus...and many died; one-seventh of the population of Vauxhall Ward perished, one third of the population of Lace street, ten doctors and ten catholic priests» ... «By the end of 1847, as far as Liverpool was concerned, the worst was over...»⁸.

Te Manchester, waar de vloed later kwam en geringer was dan te Liverpool, was de epidemie nog niet overwonnen: «As late as Nov. 1847, five thousand Irish paupers were being relieved in a week, and a fever epidemie broke out which was still raging among the Irish in 1854»⁹.

De rol van de Welds in het besluit van Benoit. Het Lancashire District — het Britse rijksg gebied werd in 1688 over vier kerkelijke districten verdeeld, die wegens de sterke aangroei van de katholieken in 1840 op acht werden gebracht — stond onder de leiding van de Apostolische Vica-

8. C. Woodham-Smith, *o.c.*, bl. 276 ss.

9. C. Woodham-Smith, *o.c.*, bl. 281. In de brief van 16 november 1847 aan Benoit (brief 4) vernemen we hoe de tyfus ook in Vlaanderen slachtoffers maakte.

ris George Brown, die in Liverpool resideerde. Het eerste antwoord van Brown op de aanvraag van Benoit (door bemiddeling van l'Abbé Faict) is gedateerd 20 nov. 1846 (het poststempel van Liverpool draagt de datering 23 nov.). Voor de datering van de ontbrekende aanvraag moet rekening gehouden met de betrekkelijk lange reisduur over Calais (omtrent twaalf dagen) en de niet hoogdringendheid van het geval. De Apostolische Vicaris aanvaardt voorwaardelijk de aangeboden diensten voor Manchester, maar wenst te vernemen «what your views are», waarover wij onwetend blijven.

Pieter Benoit was, na zijn humaniora te Roeselare (1834-1840), naar het Groot Seminarie overgegaan. Van oktober 1842 tot augustus 1846 was hij klasseleraar van de vijfde Latijnse in het Duinencollege (annex van het Groot Seminarie). Als leraar was hij op 20 december 1845 tot diaken gewijd. Toen na de grote vakantie 1846 (oktober) het Duinencollege onder de naam St.-Lodewijkscollege naar de Noordzandstraat verhuisde, bleef Benoit in het Groot Seminarie om er zich op zijn priesterwijding voor te bereiden. In de eerste weken van dit nieuwe schooljaar moet Brown ingelicht zijn geweest dat de seminarist Benoit naar Manchester wenste over te gaan.

De eerste correspondentie gebeurde in elk geval vóór de grote vloed van Ierse immigranten, die te Liverpool pas omstreeks nieuwjaar 1847, en te Manchester nog later begon.

Benoit die reeds in 1840 van plan was zijn leven in dienst van de Amerikaanse missie te stellen, wenste thans zijn priesterleven als missionaris te wijden aan «the holy work of saving souls» en dat in een land, waarin het aantal katholieken in 1630 geslonken was tot 150.000 op een totale bevolking van 5.000.000, en dat na twee eeuwen (1829) met zijn 160.000 katholieken en zijn 400 priesters op een bevolking van bijna 20.900.000 een missieland gebleven was. De mogelijkheid hiertoe bood wellicht de «Bill for the de-

finitive repeal of the Penal Laws against Catholics» van 1844. De keuze van Manchester wordt in de bewaarde brief niet gemotiveerd. Ongetwijfeld omdat daar de nood het grootst was. Reeds lang vóór de hongerjaren gold Manchester als de zwaarste en ongezondste missie van Noord-Engeland. Herhaaldelijk waren er reeds vroeger tyfusedemieën uitgebroken en telkens waren er priesters als slachtoffers van hun naastenliefde gestorven. In 1836 noemde Youens Liverpool na Manchester de moeilijkste missie van Lancashire District: «nor is there a mission in the District with exception of Manchester that I would not have preferred»^{9bis}.

Of Benoit in 1846 van plan was nog vóór zijn wijding naar Engeland af te reizen, weten we niet en wist blijkbaar ook Dr. Brown niet, die immers naar zijn «inzichten» informeerde en nogal voorzichtig op het voorstel reageerde. De onderhandelingen gingen voorlopig niet door. Er kwam geen nieuws meer uit Liverpool. Benoit bleef in 't Groot Seminarie tot 15 februari 1847 en ging toen zijn lessen in het Sint-Lodewijkscollege hervatten¹⁰. Als leraar ontving hij de priesterwijding op 29 mei 1847.

Vóór het einde van het schooljaar heeft Benoit, opnieuw door bemiddeling van prof. Faict, aan Dr. Brown zijn verwondering meegedeeld over de onzekerheid waarin deze hem had gelaten. Een eerste antwoord aan Faict is gedateerd op

---

^{9bis}. Brief van Youens (Liverpool) aan Briggs. Milburn, *A History of Ushaw College*, Durham, 1964, bl. 129. Aan tyfus waren reeds vóór de hongerjaren volgende priesters te Manchester bezweken: in 1824 Ashurst (36 j.), in 1837 Gillow (41 j.), in 1838 Laytham (28 j.) en Parsons (35 j.). Bolton, Salford Diocese, bl. 123 ss.

¹⁰. In oktober 1846 had Franciscus Verrou Benoit vervangen als leraar in de vijfde Latijnse. Vermoedelijk werd Verrou het slachtoffer van het gebrek aan tucht, waaraan het college na de verhuizing leed. Verrou kwam later, als kapelaan te Torhout, in betrekking met E. Van Oye. Zie Jub. Br. I, bl. 51 en 61. Op 1 juli 1859 schrijft Van Oye aan Gezelle dat hij diens boek over het Protestantisme aan Verrou ter lezing heeft gegeven. In mei 1860 schrijft Gezelle aan Van Oye over zijn kapelaan: «Ja daar zijn dwaze priesters en vele en elders nog meer dan hier». Franciscus Verrou, ° Rexpoele mei 1823, † als pastoor te Gullegem 1891.

10 augustus. «The malignant fever» die in de lente Lancashire teisterde, had de Apostolische Vicaris weerhouden een vreemde priester te aanvaarden. Nu de epidemie grotelijks geluwd was, kon Benoit komen. In een brief van 19 augustus wordt zijn overkomst zo vroeg mogelijk gewenst. Op 27 augustus 1847 kreeg de eerste Vlaamse missionaris voor Engeland zijn «exeat».

Pieter Benoit werd vriendelijk ontvangen bij de familie van John Weld te Liagram-Hall bij Preston, waar hij (o.i. een zestal weken) met Wiseman verbleef om zich in de Engelse taal te bekwamen. Dit vernemen we uit een brief van Mgr. Faict gedateerd 29 februari 1892. Op 4 januari 1892 had Canon Bruno De Splenter, deken te Manchester, Mgr. Faict meegedeeld dat zijn neef Benoit de sacramenten der zieken heeft ontvangen en hem enkele inlichtingen gevraagd over de wijdingen van de zieke. Te Mill Hill wilde men immers het gouden jubileum van hun zieke rector vieren. Mgr. Faict antwoordt op 6 februari: Benoit is op 29 mei aanstaande 45 en niet 50 jaar gewijd.

Op 29 februari beantwoordt Mgr. Faict een brief van Mgr. Vaughan, toen nog bisschop van Salford. Hierin wordt het leven van Benoit vóór zijn afreis naar Engeland bondig geschetst. Hier het slot van de brief: «Then under my direction, he resolved to become a missionary to England, and was kindly received by the family of Mr. John Weld, at their place near Preston, where he spent some time with the Archbishop ¹¹ in learning English».

Beide brieven van Faict worden aangehaald in het bovenvermelde «In Memoriam» van Kard. Vaughan ¹², die verder

11. Brieven aan Faict bewaard in BAB. In 1847, drie jaar voor het herstel van de hiërarchie, was er natuurlijk nog geen Aartsbisschop. Wiseman was sinds 1840 Coadjutor van het Midland District. Na de dood van Griffith, bisschop van Londen, werd hij op 29 aug. 1847 waarnemend Apostolisch Vicaris van het District Londen en pas op 25 september 1850 Aartsbisschop van Westminster. (cfr. Denis Gwynn, *The second Spring*, bl. 177 vv). Herbert Vaughan (later Kardinaal en verwant met de Welds) was toen pas 14 jaar en studeerde sinds 1846 in 't Jezuïetencollege te Brugelette. Het verblijf van Benoit bij de Welds viel evenwel tijdens de vakantie.

12. *Address by His Grace His Archbishop ... 1892*, bl. 6.

laat weten dat Benoit eerst van plan was missionaris te worden in Zuid-Afrika tot hij «as it seemed, accidently made the acquaintance of an English family at Bruges, from whom he learned the then existing necessity in England for additional priests». Het verblijf te Liagram-Hall (bij Preston) moest natuurlijk het vermoeden wekken dat de «English family at Bruges»... de Welds van Preston waren¹³. Mc Cormack geeft de Welds zelf een huis te Brugge: «He (Benoit) had spent three (!) months learning English with relatives of Father Vaughan, the Welds, who lived in Preston but whom Canon Benoit had met at their house in Bruges when he was professor of the college there»¹⁴.

Er zijn zeker motieven om aan het bestaan van een huis van de Welds te Brugge te twifelen. Van de Welds hebben we tot nog toe geen spoor te Brugge teruggevonden. Het is bovendien zo goed als zeker dat de familie John Weld vóór 1841 niet verbleef te Brugge. In 1841 maakte Eliza Rolls of the Hendre, moeder van Kard. Vaughan, voor haar herstel een langdurige reis op het vasteland. Te Brugge logeerde zij «at the Hotel de Flandres» van 18 tot 20 mei op de heenreis, en op 7 augustus op de terugreis. Haar zorgvuldig bijgehouden «diary» zegt niets over een bezoek of een ontmoeting met de Welds. Alleen dat ze «had tea with

---

13. De Welds of Preston hoorden tot de «Landed gentry» en waren grote beschermers van de Kerk. De dochter van de oudste broer van Cardinal Weld was in het geheim gehuwd met koning George IV. Het huwelijk werd door Rome geldig verklaard. In 1794 schonken de Welds of Preston hun statig Tudor Stonyhurst Hall aan de Jezuïeten, nadat de Franse Omwenteling het Engels college te Sint-Omaars in 1793 ontbonden had. Het college te St. Omaars werd in 1592 voor Engelse katholieke studenten gesticht. In 1762 werden de Engelse Jezuïeten er vervangen door de Franse Clerus. Zij verhuisden naar Brugge, later naar Luik en in 1794 naar Stonyhurst. In Stonyhurst zullen alle Welds en Vaughans studeren. Over de Welds, zie Burkie's Landed Gentry.

14. McCormack, *o.c.*, bl. 127. Schrijver zegt dat Benoit drie maanden te Preston verbleef, wat zeker onjuist is. Benoit kreeg zijn exeat op 27 augustus 1847. Op 16 november 1847 is zijn adres reeds: St. Augustine's Grandby Row Manchester (zie brief van het lerarenkorps uit Brugge, dat reeds antwoordt op een ontvangen brief uit Manchester - brief 4).

the Beringstons and Miss Jones»¹⁵. Welnu, John Weld van Preston was «the first cousin» van Thomas Weld-Blundell, die gehuwd was met Teresa Vaughan, zuster van Kardinaal Vaughans vader. De nauwe betrekkingen tussen de Vaughans en de Welds blijken verder uit het huwelijk dat vader Vaughan, na de dood van Eliza Rolls (1853), in 1860 sloot met Mary Weld, dochter van Jos. Weld of Lulworth. Er zijn evenwel ook argumenten voor het bestaan van een residentie van de Welds te Brugge. Father Thoonen, archivaris te Mill Hill, bevestigt categorisch dat hij dit in een of ander document gelezen heeft. Thomas Weld of Lulworth, die in 1794 Stonyhurst ter beschikking stelde van de uit België teruggekeerde Jezuïeten, was een oud-leerling van het Jezuïetencollege te Brugge. Dit kan de belangstelling van de Welds voor Brugge verklaren. Dan is er nog een bewering van Gezelle.

In *Rond den Heerd* (2 mei 1868) schrijft hij dat hij de «Legende van de Sint-Jozefs Leêre» vond bij «Fred. Weld, in de Engelsche Colonieën op Nieuw-Zeeland, in een handschrift bewaard door één van zijn naastbestaanden, die ze mij gaf»^{15bis}. Tot die naastbestaanden behoorden o.a. de Welds van Preston en de Vaughans van Courtfield. Na het Congres te Mechelen in augustus 1863 verbleef Herbert Vaughan, samen met Wiseman, vier dagen in 't Engels Se-

15. Op 30 november 1966 vriendelijk meegedeeld door Sir Jos. Vaughan, die woont op het kasteel Glen Wye te Courtfield (Herefordshire).

15bis. Het gedicht «Sint-Jozefs Leêre» werd opgenomen in LER (voor commentaar zie Jub. LER, bl. 197). - Sir Frederick Weld (° 1823, † 1891) «was a Weld of Chideock and a cousin of the Welds of Lulworth and the Weld-Blundells of Ince». Hij studeerde in het Jezuïetencollege te Stonyhurst en te Freiburg. Van 1854 tot 1869 verbleef hij in Nieuw-Zeeland als Member of Executive Council (1854), Minister of Native Affairs (1863), Prime Minister (1864). Later werd hij «Governor and Commander-in Chief» in Western Australia (1869), Tasmania (1874), Straits Settlements (1880). - Mr. Weld-Blundells of Preston, de lievelingsoom van Herbert Vaughan bezat een villa in de bergen nabij Florence. Daar kwam Herbert in 1855 met ziekteverlof uit Rome (Bij de Welds of Lulworth was Hendrik Van Dooren later werkzaam. Jub. GGG, bl. 117. Daarna bracht hij Miss Flora Weld als gouvernante naar Poecle mee).

minarie te Brugge (Walgrave I, bl. 300). Of hij ook in 1868 naar Brugge kwam, is niet geweten. John Vaughan, die later bereid was de «Goddelijke Beschouwingen» van Mgr. Waffelaert te vertalen, studeerde toen nog te Rome en kwam pas later in het Engels Seminarie terecht ¹⁶. Moeten we dan toch denken aan een Weld die te Brugge bekend was? Of moeten we denken aan Mgr. William Clifford, hun neef, die in 1849 te Brugge een wijding ontving en later herhaaldelijk Malou en Faict bezocht heeft?

De oproep van de Apostolische Vicaris van Midland District? Father Verbrugghe schrijft dat de toevallige ontmoeting van een Engelse familie, die de Brugse leraar de dringende behoefte aan priesters leerde kennen, samen met de oproep door de Apostolische Vicaris van Midden Engeland (Midland District) Benoit bewogen hebben om naar Engeland te gaan ¹⁷. Allossery beschouwt de afreis van Benoit als een eerste beantwoording van de oproep van de Engelse bisschoppen en stelt die oproep in verband met de plotselinge aangroei van de katholieke bevolking na de mislukte aardappeloogst in 1846 en de daaropvolgende massale immigratie van de Ieren ¹⁸.

Uit de eerste brief van Mgr. Brown blijkt duidelijk dat Benoits aanvraag en zeker zijn beslissing, vóór die massale aankomst van de Ieren gebeurde. Uit de tweede brief blijkt dat de massale immigratie van Ieren en de door hen meegebrachte tyfusepidemie, de aanvaarding van additional priests tijdelijk verhinderde. Een oproep in die omstandigheden is uitgesloten. Van een oproep vóór de aankomst der Ieren is te Brugge geen spoor terug te vinden.

16. De betrekkingen van de Vaughans met Brugge worden nog bewezen door de portretten van Herbert en Roger Vaughan, geschilderd door de Brugse kunstenaar Edward August Wallays en nog bewaard te Courtfield. Wie maakt er eens een studie over alle Brugse schilders die (zoals Wallays, Rousseau, De Wispelaere, Rommelaere, e.a.) in de 19e eeuw in of voor Engeland werkten?

17. Verbrugghe, *In Memoriam Benoit* (BAB) bl. 4 (handschrift).

18. P. Allossery, I, bl. 338, bij de biografische gegevens over Pieter Vermeulen.

De Apostolische Vicaris van Midlanddistrict (sinds 1840 eigenlijk Central District) was Dr. Thomas Walsh. Hij was van Ierse afstamming en een trouwe vriend van Daniël O'Connell, met wie hij te Dowaai had gestudeerd. Het lot van de katholieke Ieren in Engeland kon hem niet onverschillig laten. Vroeger dan zijn collega's aanvaardde hij in zijn District de Italiaanse Rosminians en Passionisten. Van een algemene oproep van Walsh om continentale seculiere priesters voor Engeland is ons evenwel niets bekend.

Ook de oproepen van zijn coadjutor Wiseman bij vreemde bisschoppen hadden o.i. niets te maken met de recrutering van seculiere priesters. Daarom menen wij dat het bezoek van Wiseman aan Mgr. Boussen op 31 juli 1846¹⁹ niet in verband stond met een dergelijke algemene oproep.

We weten dat Wiseman in oktober 1845 een geestdriftige brief richtte aan het Franse episcopaat, waarin hij wees op de talrijke en opzienbarende bekeringen sinds 1841 door «le mouvement religieux en Angleterre» bewerkt²⁰. De Universiteit van Oxford lag in zijn district. Na de ophefmakende maar kortstondige bekering van Richard Sibthorpe (oktober 1841), één van de eerste bekeerde hoogleraren van

---

19. Vermeld in de Acta (BAB). - Als rector van het Engels Seminarie te Rome was Wiseman reeds in 1835 te Brugge geweest. De reis van Londen naar Rome liep immers over Brugge. Aldus reisde ook de Italiaanse provinciaal der passionisten, pater Dominicus Barberi, nadat hij Newman in de Kerk had opgenomen, in oktober 1845 over Brugge naar Rome terug. Of Pater Dominicus, die reeds in 1848 stierf, in verband met de missionering in Engeland persoonlijk contact heeft opgenomen met de bisschop van Brugge en Pieter Benoit, is niet gekend. In mei 1840 stichtte hij in België het klooster te Ere, en in 1842 te Aston-Hall (Staffordshire). In ditzelfde jaar stichtte Pater Dominicus een nieuwe missie in de nabijheid van Stone. In 1843 hoorde hij tot de 648 missionarissen die in de acht Engelse districten werkzaam waren. In 1844 had hij reeds meer dan 70 bekeringen bewerkt (Rohrbacher, *o.c.*, vol. 28, bl. 2221). Hij werd in 1964 zaligverklaard.

20. Brief gepubliceerd in: Jules Gondon, *Du Mouvement religieux en Angleterre*, Leuven 1944, Parijs 1950, bl. 125. In geen enkele uitgave vonden we evenwel die brief terug. De brief werd, met verwijzing naar Gondon, overgenomen door Rohrbacher, *Histoire Universelle de l'Eglise Catholique*, Lardinois, Liège, vol. 20 (1849), bl. 222.

Oxford, was op 9 oktober 1845 Newman, de grootste Oxfordman, in de katholieke Kerk opgenomen.

Reeds vroeger in het jaar had Wiseman gecorrespondeerd met continentale bisschoppen. «The Conversion of England' became now a hope seriously entertained; and Wiseman wrote to many continental bishops to join in prayer for this end» (Ward I, bl. 441).

In een brief aan Phillipps van «friday, Advent 1845» schrijft Wiseman: «The bishops of France are all answering to our Appeal; in the Diocese of Cambrai every second Mass on Christmasnight is to be offered up for England, and the faithful are requested to give their Christmas Communion for the same Object» (Ward I, bl. 444).

Het is duidelijk dat de «Appeal» hier enkel in verband stond met Spencers «Crusade of Universal prayer»²¹.

Zulk een oproep heeft Wiseman misschien ook naar Brugge gestuurd, waar hij de belangstelling voor de Catholic Revival reeds van vroeger kende. In de loop van 1835 ontving hij uit Brugge brieven van Prof. Steinmetz, die hij reeds als medewerker van zijn te stichten «Dublin Review» had aangeworven. «In all these cases the rise of a new activity of Catholic thought and a new devotion to the Papacy is a frequent theme» (Ward I, bl. 141).

Toen Father Dominicus (Barberi) in mei 1840 een Passionistenklooster stichtte te Ere, kwam Wiseman hem opzoeken en verbleef toen te Brugge. Stond het onderhoud van Wiseman (een geboren Ier) met Mgr. Boussen op 31 juli 1846 in verband met Canon Benoit en de zielzorg van de Ieren in Lancashire? Wellicht wel. Het verblijf van Wiseman samen met Benoit op het landgoed van John Weld toont voldoende aan dat de coadjutor van Dr. Walsh wel

---

21. Over Spencers «Crusade» zie noot 2, bij brief 10. - Toen Mgr. Spalding, bisschop van Louisville, in december 1852 de Franse bisschoppen om de toelating verzocht in hun seminaries vrijwilligers voor Amerika te recrutereren, kreeg hij te Parijs het bout antwoord: «that France had no priests to spare». Op 22 december was hij te Brugge en kreeg voldoening.

degelijk iets te maken had met de «transfer» van Benoit naar Manchester. Hij was reeds lang een familievriend van de Welds (zoals van de Vaughans). Als Rector van het Engels College te Rome was hij een welkome gast geweest bij Card. Weld, in diens flat in het Palazzo Odescalchi (Ward, Card. Wiseman, I, bl. 125 en II, bl. 76).

De correspondentie tussen Dr. Brown en Benoit volgde bovendien een drietal maanden na het bezoek bij Mgr. Boussen op 31 juli 1846. Een verband tussen beiden is niet uitgesloten. Met Brown had Wiseman weinig betrekkingen, des te meer met diens coadjutor Sharples. Deze was zijn bevriende studiemakker geweest te Ushaw (vermoedelijk met hem stichtte Wiseman er «a society for the study of Roman Antiquities») en in het Engels College te Rome. In juli 1847 gingen ze samen naar Rome om er te onderhandelen over het herstel van de hiërarchie.

Op 10 augustus 1847 beantwoordt Brown een nieuwe aanvraag van Benoit. Op 11 september is Wiseman, als Pro-Vicar Apostolic van Londen, terug in Engeland en op het einde van de maand komt hij bij Benoit bij de Welds te Preston. De hypothese is zeer verleidelijk in Wiseman de «missing link» te zien tussen de Welds en Faict enerzijds en de Apostolische Vicaris van Liverpool anderzijds. Indien het bezoek van Wiseman in juli 1846 rechtstreeks in verband stond met Benoit, dan moet de toevallige ontmoeting met een Engelse «family» (de Welds?) reeds geruime tijd voordien gebeurd zijn. Een brief van februari 1887, waarin Canon Benoit zijn vroegere leidsman Faict herinnert aan diens aandeel in zijn missieroeping, biedt weinig stof voor de voorgeschiedenis van de onderhandelingen met Dr. Brown ²².

22. «Comme vous voyez Mgr., je viens chez votre grandeur comme je le faisais il y a 40 ans et au delà. Je retiens avec la plus vive reconnaissance le souvenir de la bonté éclairée avec laquelle votre grandeur devidaît (sic) alors ma vocation». De brief wordt bewaard in BAB. De onuitgegeven brieven van Benoit die te vinden zijn in het BAB (deze werden vermeld in de bovenvermelde thesis van Deluyn) en in het Slossfonds, konden we hier niet opnemen.

Uit de nagelaten handschriften van Canon Benoit haalden we evenwel volgende nuttige gegevens :

- Zijn drang naar de missionering ontstond op 16jarige leeftijd bij het lezen van het leven van St. Franciscus «lectione cuis vita annis natus 16 primo ad missiones exterar allectus fui» (aantekening bij de retraite van nov. 1874 (bl. 58).
- Na zijn retorica was hij op het punt naar de Amerikaanse missie te vertrekken. In zijn «Hasty notes of a Journey to America» in 1875 lezen we : «I thus undertook a journey which I was meditating on in 1840 when I was on the point of offering myself to Mgr. Lefevere Bp. of Detroit who was then in Belgium» (bl. 1).
- In de retraite van mei 1842 besloot hij te ijveren voor de zielen, ofwel als leraar, ofwel als parochiepriester, «sive tandem ut longinquam aliquam regionem peterem ad salvandas animas» (bl. 2).
- In de retraite van juni 1846 besluit hij zich voor te bereiden «ut sanctum Evangelium in longinqua quadam regione praedicarem» (bl. 5).
- In de retraite van mei 1847 schreef hij : «Hunc ordinem eram servaturus usque ad majores ferias quando sperabam me in Angliam profecturum» (bl. 7).

Politiek klimaat na de overwinning der liberalen in 1847.

De brief, nr. 4, ingeleid en afgesloten door principaal Brel, is belangrijk voor de kennis van het politiek klimaat in die jaren.

Na het kortstondig homogeen katholiek ministerie de Theux (1846) kwam het homogeen militant liberaal ministerie Rogier in augustus 1847 aan het bewind.

De eerste jaren na de Omwenteling ging de aandacht van de regering bijna uitsluitend naar buitenlandse problemen. Toen in 1839 het Verdrag met Holland het gevaar van buiten uit bezworen had, kon de binnenlandse politiek beginnen. Het homogeen liberaal ministerie Lebeau (1840), hoewel nog unionistisch van geest, was een teken aan de wand.

De tijd van een vreedzame coëxistentie tussen katholieken en liberalen was voorbij. Vóór 1839 had men het schoolvraagstuk voorzichtig ontweken. Door het unionistisch ministerie de Mûelenaere (1834-1836) was, zonder teveel tegenkanting, het H.O. wettelijk gereorganiseerd. Over het probleem van het officieel L.O. en M.O. kon men thans niet langer zwijgen. Opnieuw was het een gemengd ministerie, nl. dit van Nothomb (1841-1845), dat de voor de katholieken voordelige Organieke Wet van 1842 op het lager onderwijs stemde. Het volgende gemengde ministerie, onder leiding van de gematigde liberaal Van de Weyer (1845-1846) gaf ontslag, omdat er geen akkoord was nopens zijn wetsvoorstel op het M.O.

Tot dan toe was het anticlericalisme van de liberalen nog niet essentieel antigodsdienstig. Dit veranderde na het Liberaal Congres dat, onder voorzitterschap van de vrijdenker Defacqz op 14 juni 1846 te Brussel gehouden werd. De oprichting van talrijke Jezuïetencolleges (tussen 1831-1845), de opbloei van de kloostercongregaties, de antiliberaal houding van de bisschoppen, waren een doorn in het oog van de liberalen. De verkiezingen van juni 1847 zonden een meerderheid van liberalen naar de Kamers. De koning, die hen uit de oppositie wenste, gaf op 8 juli 1847 opdracht aan Rogier om een regering te vormen. De regering, die in augustus aan het bewind kwam, betekende de dood van het Unionisme. Toen principaal Brel op 16 nov. 1847 de politieke toestand beschreef, was de antigodsdienstige regering drie maanden oud. Tegenover het clericale pessimisme van de principaal en anderen, valt wel het strijdvaardig optimisme van Bruno Vanhove, «notre poète», het meest op.

Huiselijke moeilijkheden in het Brugse college. De geschetste toestand in het Sint-Lodewijkscollege, dat in oktober 1847 pas zijn tweede bestaansjaar begonnen was, schijnt niet bijster rooskleurig.

In 1841 had Henri Durieu, leraar aan het Duinencollege, zijn «Institution St.-Louis» gesticht. Het college, bestemd

voor kinderen uit de adel en de hogere burgerij, was in 1842 naar de St.-Jansplaats overgebracht.

In 1846 kon Durieu Mgr. Boussem bewilligen het Dui-nencollege van het Groot Seminarie los te maken en onder zijn financieel en administratief beheer te plaatsen. Na de grote vakantie 1846 verhuisde het college met een deel van de leerlingen en leraren naar de Noordzandstraat. Onder de hoofdleiding van directeur Durieu stond toen de nieuwbe-noemde regent Edw. Delva. Het bestaan van twee colleges, waarvan het Sint-Lodewijkscollege onder twee hoofden stond, gaf omtrent nieuwjaar 1847 aanleiding tot de ver-wijdering van Delva en tot de benoeming van een nieuwe regent, François Xavier Brel.

Prof. Faict, de voornaamste onderhandelaar bij de benoe-ming, stuurde op 25 februari zijn beschermeling Pieter Be-noit om de mislukte leraar Verrou in de vijfde te vervangen.

Om de toestand te saneren spande Brel zich in om het Bisdom te bewegen zijn college, dat voor de helft eigendom was van de familie Durieu, officieel over te nemen en zijn eigen beheer onafhankelijk te maken van de directeur van het Institution. De overeenkomst werd op 20 september 1847 afgesloten, maar eerst op 17 januari 1848 in een officiële akte vastgelegd. Bovendien wilde hij het bestaan van de Latijnse klassen (zesde en vijfde) in het Institution van Durieu laten afschaffen. Het bestaan van die Latijnse klas-sen in twee colleges bemoeilijkte immers de concurrentie met het Atheneum. Eindelijk had hij, om de tucht te herstel-len, alle grote leerlingen (externen en internen) in één af-deling verenigd onder het gezag van de surveillant Aug. Van Becelaere ²³.

Slachtoffers van de tyfus beneden Kortrijk. Door de con-currentie van Rusland was, na 1840, het verval van de vlas-industrie begonnen ²⁴, waardoor het reeds bestaande pau-

23. J. Geldhof, *De 13 ongeluksjaren van directeur Henri Durieu (1841-1854)*, in *Haec Olim*, 1958, bl. 7-34.

24. G. Jacquemyns, *Histoire de la crise économique des Flandres (1845-1850)*, Bruxelles, 1929, bl. 37.

perisme in West-Vlaanderen, vooral in de Leiestreek, in omvang toenam. In juli 1845 verscheen in de omgeving van Kortrijk de geduchte aardappelziekte ²⁵, die tot 1850 de hoofdoorzaak van de landbouwcrisis en emigratie, van de hongersnood en tyfusepidemieën zou blijven.

De tyfus verscheen bij ons in januari 1846 en zou in korte tijd heel Europa teisteren. Vooral het jaar 1847 zou een groot aantal slachtoffers eisen ²⁶. In oktober 1848 brak bovendien de cholera uit te Antwerpen. In de brief worden opvallend enkel tyfusslachtoffers gemeld uit het Kortrijkse en het Zuiden van de provincie.

Een kenmerk van die epidemie was, dat ze vooral slachtoffers maakte op de buitengemeenten. In de steden, waar de meeste gegoede families woonden, scheen men beter tegen de ziekte bestand te zijn. Op die algemene regel schijnen de priesters geen uitzondering te hebben gemaakt.

Malou en Faict tegenover Canon Benoit en de missionering in Engeland. Uit de brieven van Malou blijkt overvloedig zijn belangstelling voor de Engelse en Amerikaanse missie. Toch valt het op dat vooral sinds de stichting van het Engels Seminarie, «dat krachtig zal bijdragen tot de vorming van goede missionarissen voor Engeland», de (priester)kandidaten aan een lange proeftijd onderworpen worden evenals aan strenge eisen. Malou staat heel wat geestdriftiger en geruster seminaristen aan de Engelse en Amerikaanse seminaries af, dan priesters aan Engeland. De specifieke vorming bood immers een grotere waarborg bij hun vertrek en een mindere verantwoordelijkheid bij hun eventuele terugkeer.

Op 21 april 1859 schrijft hij aan Canon Benoit: «Vous savez par expérience que je ne mets aucun obstacle à la vocation des ecclésiastiques (sic) de mon diocèse, que le Seigneur appelle aux missions d'Angleterre» ²⁷. In dezelfde brief raadt hij Benoit evenwel aan een niet genoemde (vol-

25. G. Jacquemyns, *o.c.*, bl. 248.

26. G. Jacquemyns, *o.c.*, bl. 342.

27. Acta in BAB. De brief werd door Benoit niet bewaard.

gens Derluyn Amandus De Grendele) van zijn plan te doen afzien, omdat de man niet geschikt schijnt.

Het was niet de eerste maal dat Benoit een tegenstelling vermoedde tussen de beloften en de toegevingen van Malou. Een brief van Benoit aan Malou is in dit opzicht revelerend. Sinds december 1851 had Pieter Cardinael, leraar te Veurne, tevergeefs om een exeat verzocht. Op 18 augustus 1852 had Benoit dit verzoek in een brief gesteund, maar zonder resultaat (zie de tekst bij de voetnoot van brief 8). Tijdens de vakantie 1855 had hij zijn jaarlijks onderhoud met de bisschop, die hij kon overhalen om Cardinael aan Salford af te staan. In een brief van 24 maart 1856 herinnert Benoit de bisschop eraan dat hij zich toen bereid had verklaard «à donner cette permission à tous ceux qui montreraient un désir désintéressé de faire du bien en Angleterre ; et quand je nommais Mr. Grymonprez parmi ceux qui m'avaient manifesté le gout (sic) de venir en Angleterre votre Grandeur paraissait de douter de la sincerité de son zèle,...».

Nu beriep hij zich op het oordeel van Faict en Vandenweghe en op het oprechte verlangen van Grymonprez om zijn verzoek te vernieuwen : «ayant appris de Mr. le Chanoine Faict et de Mr. Vandenweghe, que, d'après leur avis, il ferait bien dans nos missions...».

Aldus begrijpt men de bewering van Pieter Jan Gezelle : «Want als er aen den biscop gesproken wo(o)rt van al het goed dat (h)elders kan gedaen zijn (,) hij spre(e)kt van al het goed dat hier kan bewaert zijn...» (Jub. Br. II, bl. 20).

Faict, die de priesterbeweging naar Engeland had helpen ontstaan en bleef steunen, hield er vooralsnog andere opvattingen op na.

In september 1862, toen wegens de ziekte van Mgr. Malou het bisdom praktisch door vicaris Faict bestuurd werd, kreeg De Grendele zijn exeat voor Salford, maar keerde reeds na twee maand terug.

Na zijn bisschopswijding konden de Engelse bisdommen, vooral het bisdom Salford, op hem rekenen.

In een antwoord van 23 april 1864 aan Canon Benoit, die hem gelukwensen met zijn verkiezing tot bisschop gestuurd had, schreef hij : Pray, present my kindest respects to your holy bishop and tell His Lorship how happy I will feel, *later*, to do for England what ever may be in my Power» (Brief in Archief van Mill Hill).

Dat hoopten ook de zendelingen in Engeland, zoals Alfons Devos die op 11 mei 1864 aan Gezelle schreef : «I should say great changes are at hand in the diocese of Bruges since the death of Dr. Malou. Is it true that Mgr. Faict is to be bishop ? If such is the case I hope a fair day is dawning for you».

Uit de bekende correspondentie van en aan Canon Benoit (waarvan het Archief van Mill Hill enkel een deel bezit) blijkt duidelijk hoe deze Westvlaamse pionier van de missionering in Engeland de grote werver is geweest van priesters voor het bisdom Salford. Met een nimmer aflatende ijver heeft hij alle mogelijke kandidaten opgespoord en praktisch elk jaar van 1849 tot 1861 en later, mondeling of schriftelijk om één of meerdere additional priests voor Salford verzocht.

Uit de brief van Dr. James Brown, bisschop van Shrewsbury, uit 1859 vernemen wij hoe ook bisschoppen uit andere bisdommen een beroep op hem deden om bij de Brugse overheid priesters te krijgen.

Dat Engelse bisschoppen aan Westvlaamse priesters de voorkeur gaven boven de Ierse (brief van 26 juni 1853) en die bovendien vaak de meest verantwoordelijke functie toevertrouwden, strekt onze rasgenoten tot eer.

J. DE MÛELENAERE

BRIEVEN

1. *Dr Brown aan P. Benoit*

Bishops Chapel,
Bishop Eton,
Liverpool.
Nov. 20, 1846.

Dear Reverend Sir,

I am informed that you have a wish to devote yourself to the great and holy work of saving souls in the town of Manchester.

I write these lines to say that I shall be glad to accept of your valuable services if we can make an arrangement that will be satisfactory.

I therefore request the favour of a letter from you, stating what your views are, at your earliest convenience.

In the meantime I remain, Dear Rev: Sir, Your ob.^t Servt in J.C.

† George Brown ¹.

2. *Dr Brown aan Prof. Faict*

Bishop Eton Aug. 10, 1847.

Dear Revd Sir,

I beg to say in reply to the letter of Monsieur Benoit, that I accept his services and hope he will be able to come without delay.

I acknowledge that an apology is due to that gentleman for my long silence and when I explain to him the reason of it, I hope he will not refuse to extend to me a little charitable forbearance. The malignant fever or pestilence which the starving Irish imported into all the large towns of this District but more especially into Liverpool and Manchester early in the spring, has raged with so much fury that I felt great reluctance to introduce a young foreign

---

1. (*Op de omslag. Adres:*) A Monsieur Benoit, aux soins de l'abbé Faict, Professeur au Séminaire à Bruges, Belgique. (*Stempel*) Affrachi. Via France. Liverpool No. 23. Calais 1 dec. Lille 2 dec.

George Hilary Brown, geboren op 13 jan. 1786. Hij ontving op 24 aug. 1840 de bisschopswijding, als Apostolisch-Vicaris van Lancashire District, met residentie Liverpool. Op 3 juli 1840 had de missiepaus Gregorius XVI de vroegere vier vicariaten of districten (sinds 1688) tot acht vermeerderd. Het Lancashire District was toen uit het Northern District ontstaan. Na het herstel van de hiërarchie in Engeland op 29 sept. 1850 werd Brown bisschop van Liverpool. Uit het vroegere Lancashire District was toen het bisdom Salford ontstaan, waarvan William Turner (1799-1872) pastoor van St. Augustine's eerste bisschop werd. Bisschop Brown kreeg in sept. 1853 Alexander Goss als coadjutor, die na de dood van Brown op 25 jan. 1856 de bisschop opvolgde.

priest into the midst of it. This has been the sole cause of my delaying to write to Mr. Benoit.

I am now happy to be able to say that Almighty God seems to be removing from us the severe scourge with which he has afflicted us and there is now great reason to hope that the fever which has lately much decreased will in a short time entirely disappear ².

I hope this explanation will prove satisfactory, both to Mr Benoit and yourself.

I remain, Dear Rev: Sir Your obed: Servt in J.C.

† G. Brown.

3. Dr Brown aan P. Benoit

Augt 19, 1847.

Dear Reverend Sir,

I hope my letter addressed to Monsr L'Abbé Faict a few days ago, has reached you before this, and that it will have removed from your mind that uncertainty under which you have laboured.

But to make matters more certain, I now write to say that I wish you to come immediately.

Be so good as to send me a line to inform me when I may expect you.

I remain, Dear Rev(eren)^d Sir, Your obed(ien)^t Serv(an)^t in J. C.

† G. Brown ³.

4. Het Brugse Leraarskorps aan P. Benoit

Bruges 16 9bre, 1847.

Très révérend Monsieur Benoit,

Nous avons été extrêmement charmés de recevoir une bien aimable

2. (*Op de omslag. Adres:*) A Mons. l'Abbé Faict, Professeur au Séminaire de Bruges. La Belgique via France.

(*Stempel:*) Liverpool 11 au '47. Calais 13 aug.47.

Dat de tyfus nog niet bedwongen was toen Dr. Brown Benoit naar Engeland liet komen, bewijzen de volgende beroemde slachtoffers: Dr. Riddell, Apostolisch-Vicaris van Northern District, werd besmet door de Ieren van Newcastle en overleed op 2 nov. 1847 (Brean Forthergill, Nicolas Wiseman, 1963, bl. 133). De bekeerling Georges Spencer (waarover in brief van maart 1859) die zich verdienstelijk maakte bij de Ieren in Lancashire, ontving in de zomer 1847 het H. Oliesel. De Italiaanse Rosminian Gentili werd besmet bij het verlenen van hulp aan de Ieren in 1848 en stierf op 50-jarige leeftijd (Forthergill, bl. 134). Canon Benoit zelf viel ziek in 1850 en ontving de H. Gerechten in jan. 1851.

3. (*Op de omslag. Adres:*) Mons. l'Abbé Benoit, aux soins de Mons. l'Abbé Faict, Professeur au Séminaire de Bruges. Belgique via de Frande.

Affranchie (*Stempel:*) Liverpool au. 19 1847. Bruges 21 aout.

ble lettre de votre part; si vous saviez combien vous nous avez causé de plaisir vous renouvelleriez de temps en temps cette bonne attention à l'égard de vos amis. J'ai été surpris de voir dans votre lettre, que le nombre de catholiques fût si considérable à Manchester; l'Angleterre gagne ce que perd notre pauvre Belgique. Notre malheureuse patrie avance rapidement vers l'abîme de l'irreligion et de l'impïété. Vous savez que nous avons un ministère libéral qui se laisse traîner en remorque par les ultra-libéraux. Vous connaissez aussi que ce ministère a signalé son arrivée aux affaires par la destitution d'un certain nombre de fonctionnaires (catholiques, bien entendu); et bien! il continue de marcher dans la voie où il est entré, dernièrement a été destitué Mr. D'huart ⁴, gouverneur de Namur, il n'ose pas encore tâter notre Demeulenaere ⁵. Tous les Dignitaires de la chambre des représentants sont libéraux: Mr. Liedts ⁶ reste président, Mr. M. Verhaegen ⁷ & Delfosse ⁸ Vice-

4. Edouard baron d'Huart: ° Bofferdange (Gr. Hertogd. Luxemb.) 1800. Ingenieur van Bruggen en Wegen. Als lid van het Nationaal Congres in 1830 stemde eerst voor de hertog van Nemours, dan voor Leopold van Saksen-Coburg. Lid der Kamer van Volksvertegenwoordigers (1831), minister van Financiën in het ministerie de Muelenaere (1834), geeft ontslag op 5 februari 1839 in het ministerie de Theux, weigert in 1840 opdracht als formateur, Staatsminister (1845) gouverneur van Namen tot einde 1847.

5. Felix de Muelenaere: (° Pittem 1794, † Pittem 1862). Gouverneur van West-Vlaanderen (1830 tot 11 februari 1849), minister van Buitenlandse Zaken in drie ministeries (tussen 1831 en 1841), Minister van State in 1831. volksvertegenwoordiger (1831-1848; 1849-1861). «M. de Muelenaere resta membre du Conseil, sans portefeuille, dans toutes les administrations qui se succédèrent depuis 1841 jusqu'à l'avènement des libéraux en 1847... Mais celui-ci n'abandonna point le gouvernement de la Flandre Occidentale; il n'y renonça même pas lorsque, pour des raisons d'incompatibilité, la loi du 26 mai 1848 eût exclu des chambres tous les fonctionnaires, sans exception...» Théodore Juste, *Le Comte de Muelenaere*, Brussel, 1869, bl. 95-96.

6. Charles Liedts: ° Oudenaarde 1803. Regeringscommissaris bij het gerecht te Oudenaarde en te Gent. Lid en secretaris van het Nationaal Congres 1830, stemde voor Leopold van Saksen-Coburg. Voorzitter van de rechtbank van eerste aanleg te Antwerpen (1831-1840), volksvertegenwoordiger vanaf 1831. Behandelde in Nederland de financiële kant van het Vredesverdrag (1839). Minister van Binnenlandse Zaken in het liberaal ministerie Lebeau (1840-1841); stuurde op 20 oktober 1840 een circulaire aan de gouverneurs van de Vlaamse provincies, waarin hij optrad tegen de dwang in de keuze van de taal. Gouverneur van Henegouwen (1841-1845).

7. Theodore Verhaegen. Verdedigde met succes Goethals en Martens (vicarissen-generaals) en Boussen (secretaris van 't bisdom Gent), toen ze in 1820 gearresteerd en nadien in voorlopige hechtenis gesteld werden. Lid van 't Nationaal Congres en later (13 juni

Présidents, les secrétaires, questeurs etc. sont tous des gens de la même trempe. La majorité du senat sera encore Catholique probablement, mais la dissolution est là. Il paraît que la question de Cabinet sera posée, à propos du différend (*sic*) qui nous est survenu avec le cour de Rome, par la nomination de Mr Leclercq⁹, vous devez avoir connaissance de cette affaire. Pour faire face aux dépenses de nos gouvernants, on propose une loi très immorale: un impôt sur les successions en ligne directe; cela troublera bien des consciences, et sera un chapitre épineux pour le confessionnal; on exigera le serment de la part des héritiers. Nos affaires en général, se présentent sous un aspect bien sombre; les libéraux marchent tête levée, et paraissent traiter les catholiques en vaincus. Vous êtes surpris que je commence par vous parler de politique, mais nous en avons jusqu'au dessus de la tête, nous n'entendons presque plus rien autre chose; si le journal nous arrivait de meilleure heure, Mr. Vanhove¹⁰ & Mr Delrue¹¹ remettraient peut-être jusqu'à après la classe

---

1837) volksvertegenwoordiger voor Brussel. Stichter van de Vrije Universiteit te Brussel. Weigerde in 1850 de opdracht als formateur.

8. Nicolas Joseph Delfosse: ° Luik 1801. Welsprekend advocaat te Luik. Volksvertegenwoordiger 1840. Op 11 november 1847 onderzitter en op 26 oktober 1852 voorzitter van de Kamer.

9. Mathieu Leclercq: ° Herve (Luik) 1796. Raadsheer Hof van Beroep (1830) en lid van het Nationaal Congres; stemde voor de hertog van Nemours en voor de uitsluiting van het huis Oranje-Nassau. Gematigd liberaal. Volksvertegenwoordiger (1830-1832 en 1840-1841). Raadsheer aan 't Hof van Cassatie (1832), procureur-generaal (1836). Minister van Justitie in het liberaal ministerie Lebeau. Neemt ontslag als formateur op 9 juli 1850. De nieuwe liberale regering van juli 1847 had aan de koning de benoeming van Leclercq voorgesteld tot buitengewoon afgevaardigde en gevollmachtigd minister te Rome en dit in vervanging van graaf Van der Straten-Ponthoz. Van der Straten was nl. bij koninklijk besluit benoemd geweest ongeveer een maand na het ontslag van de vorige regering (juni 1847) en reeds na de vorming van de nieuwe regering. De benoeming had de liberalen ontstemd. De Heilige Stoel werd nopens het liberale voorstel gewaarschuwd en liet via de Nuntius weten dat de keuze van Leclercq niet aanvaard kon worden. Hierop liet de regering aan de Nuntius weten dat zij in de onmogelijkheid verkeerde om aan de koning een ander persoon voor de post te Rome voor te stellen. (Deze inlichting werd vriendelijk meegedeeld door L. Crols, adj. bibliothecaris van de bibliotheek van het Parlement, waarvoor onze gemeente dank).

10. Bruno Vanhove, poësisleraar, ° Izegem 1819 - Tielt 1891). In 1846 werden geen leerlingen voor de poësis en de retórica aanvaard. In 1849 ging Vanhove als retoricaleeraar naar Roesselare over. Hij werd de felomstreden superior en vicaris-generaal. De actieve belangstelling van Vanhove voor het politieke leven van zijn tijd, is voldoende bekend. Hij was intiem bevriend met A. Neut, de Brugse journalist en uitgever van een drietal nieuwsbladen. Op ver-

de dire la Ste Messe; cependant à parler sincèrement nous sommes plusieurs qui ne pouvons pas trop les accuser. Mr Vanhuele ¹² & moi, nous attendons aussi l'arrivée du journal, et nous murmurons lorsque le facteur n'est pas encore venu deu ¼ après 7 heures. Mr. Pollet ¹³ a renoncé à la politique; il n'a pas le temps, hij moet knotsen. Les affaires de la Suisse sont surtout l'objet de notre curiosité actuelle.

Article: Collège. Nous avons quatre nouveaux Professeurs, M.M. Vermeulen ¹⁴, Herman (du collège d'Ypres) ¹⁵ Beni Vandenbusche ¹⁶ & Vanhoestenberghé (Laique) ¹⁷, Poésic, Mr Vanhove;

zoek van Vanhove schreef Gezelle in 1856 de politieke «Chronique scandaleuse» van die tijd in het «Vlaamsche Land» van A. Neut. Het voorgaande jaar had hij reeds de «Boodschap van de Vogels» laten opnemen in de «Standaerd van Vlaanderen» (cfr. Baur, bl. 88, 127, 195). Dat ook Benoit in Manchester de politieke strijd in België blijft volgen en minstens lezer was van de «Standaerd van Vlaanderen» kan men vermoeden uit een brief van «P. Benoit, kanonik van Salford», op 6 nov. 1866 in dit blad opgenomen. Hier volgt de aanvang: «Met een pynlyk belang kom ik, in uw dagblad, de protestatie te lezen door de geestelykheid aen den burgemeester des stad Brugge toegezonden, wegens de begraving in gewyde grond van eenen afgevallen kristene die zich had zelfmoord.

Met verwondering zullen uwe belgische inschryvers zekerlyk vernemen dat zulkdanige misbruiken in Engeland onmogelyk zouden zyn, en dat onze overheden, ten dezen opzigte, den grootsten eerbied bewyzen, aen de goddienstige overtuigingen hunner onderhoorigen. Ziehier eenige daedzaken die mijn gezegde bestatigen...» Het is mogelijk dat Vanhove toen ook voor Neut bij Benoit bemiddeld heeft. (De brief van Benoit werd ons vriendelyk toegestuurd door J. Geldhof, waarvoor onze dank).

11. Jean Delrue, leraar van de derde, ° Heestert 1816, † Diksmuide 1898. Werd in 1848 principaal te Brugge.

12. Louis Van Heule, leraar mathesis en koophandel, ° Halewijn 1815, † Komen 1890. Ging in 1846 naar Roeselare en werd in 1859 principaal te Oostende.

13. Jean Pollet, leraar van de vierde, ° Torhout 1819, † Heule 1875. Studeerde van 1844 tot 1846 aan de Universiteit te Leuven. Wat men bedoelt met «knotsen» is niet duidelyk. Het tijdschrift van de Vlaamse Student «De Knodse» schijnt pas in 1888 gesticht te zijn?

14. Pieter Vermeulen, volgde als leraar van de vijfde Pieter Benoit op. ° Veurne 1825, † Manchester 1898. Ging in 1849 naar 't bisdom Salford over.

15. Floris Herman, leraar Frans, ° Moeskroen 1817, † Wulveringem 1900.

16. Beni (Auguste-Bénigne) Van den Bussche, leraar Frans, ° Ardooie 1822, † Brugge 1906. Tijdens het schooljaar 1847-48 werd een vrijwilliger gevraagd om te Ardooie tijdelijk de dienst van kapelaan te verrichten. Van den Bussche bood zich vrijwillig aan om op zijn geboortedorp kapelaan Crupelandt te vervangen. Deze was kortelings na zijn benoeming (20 nov. 1847) te Ardooie, de meest

Syntaxe Mr Delrue; Grammaire, Mr. Pollet; Cinquième, Mr. Vermeulen; Sixième, votre serviteur¹⁸; Mr. Herman est Professeur du 1^r Cours de français, Mr Vanhoestenberghé du 2e, & Mr Vandebussche du 3e; Mr Vanhuele est devenu directeur des commerçants, & Mr Vanbecelaere¹⁹ surveillant des grands élèves (internes & externes). Nous avons 25 nouveaux élèves. Il y a 8 pensionnaires & deux demi pensionnaires -, Janssens & les deux Mannock²⁰ sont partis (Dieu en soit loué). Nous avons gagné beaucoup en ville, j'espère beaucoup qu'aux vacances de Paques nous aurons un bon nombre de nouveaux *petits* élèves. La séparation des petits d'avec les grands fait un excellent effet. La conduite des pensionnaires actuels contraste tellement avec ceux de l'année passée qu'il nous semble agir avec des anges, au lieu de démons. Des trois Sijoen l'ainé continue de rester à Roulers, le second fréquente le collège de Bruges & le troisième l'école de Mr Brans²¹. - On dit que Mr Durieu a

---

geteisterde gemeente van West-Vlaanderen, door de tyfusedemie besmet en ontving er de H. Gerechten. Hij herstelde zeer langzaam en werd in 1858 pastoor te Zuienkerke. Over Crupelandt zie: *Gazette van Kortrijk* van 6 oogst 1881.

17. Frans Vanhoestenberghé (° Brugge 27 nov. 1828, † okt. 1916, huwde met Nathalie Verstrynghe in 1861) werd als leek in 1847 aanvaard, bleef in het St.-Lodewijkscollege tot 1913 (zegge 66 jaar), eerst als leraar Frans, later als leraar voor zang en piano.

18. François-Xavier Brel, principaal en leraar van de zesde. ° Zandvoorde (Ieper) 1807, † 24 september 1848. Vóór zijn wijding in 1834 was hij leraar te Aalst (1832), daarna te Gent (Ste-Barbe), en te Ieper... In 1839 kapelaan van Ste-Anna te Brugge. In 1841 kreeg hij opdracht het college te Oostende te stichten.

19. Aug. Van Becelaere, surveillant, ° Kortrijk 1820, † Kachtem 1909. Toen Mgr. Malou in augustus 1851 het Sint-Lodewijkscollege opnieuw onder het gezag van Durieu plaatste, waren Van Becelaere (leraar van de derde) en Minne (die principaal werd) de enigste priesters die geen verplaatsing kregen. Als pastoor van Vijve-kapelle gaf hij *De Katholieke Zondag* uit en schief zijn *Geschiedenis der Heerlijkheid der Kerk en des Wonderbeelds van O.L.Vrouw van Viven*. Van Becelaere vraagt Benoit een plaats als leraar in Engeland voor zijn broer. Wellicht hebben we hier te doen met een eerste uiting bij leken van een drang naar Engeland. De geschiedenis van de Vlaamse lekeleraren in Engeland is nog niet geschreven. Dat men in Engeland weinig op hun aangeboden diensten gesteld was, kan men lezen in een brief van Dr. Grant uit 1863 (Jub. Brieven II, bl. 124). Over Van Becelaere: zie o.m. Jub. Br. II, bl. 19 en 28.

20. Mannock Francis uit Giffords-Hill, in de palmares van 1847 vermeld in de vierde.

21. Brans. Door de Organieke Wet van 1842 op het L.O. werd in de Naaldenstraat de lagere hoofdschool tot stand gebracht met de Amsterdammer Joannes Brans (° 1796-1862) als directeur. In 1830 werd hij bevorderd tot directeur van de Rijksmiddelbare School. Zowel de privé lagere school op de Kraanplaats als de lagere hoofd-

perdu un assez bon nombre de pensionnaires, c'est dommage, que toute cette affaire ne soit pas mieux arrangée. - Trois M.M. sont partis aux vacances dernières; Mr. Benoît... Mr. Lonneville ²², qui étudie la théologie à Louvain, & Mr. Carlier ²³ qui est retourné au séminaire.

Monseigneur l'Evêque ²⁴ a été sérieusement indisposé depuis votre départ; dans une faiblesse, il a reçu l'Extrême onction, il est entièrement rétabli & mieux portant qu'avant sa maladie.

M.M. Cousement (vicaire à Menin) ²⁵ & Verbrugge (vicaire à Anzeghem) ²⁶ sont morts du typhus. Mr. l'abbé Delmotte ²⁷ est mort à Bruges.

Nous avons trois nouvelles cloches à St Sauveur; leur timbre paraît très beau à mes oreilles délicates. Une commission d'artiste doit les avoir déclarées d'accord. Quand aux artistes du Collège, ils ont été ensuite du même avis.

(Tekst van Principaal François Brel)

La parole est à Maître Vanhove. Je vous félicite, mon ami Pierre, d'être si bon où vous êtes. J'ai envie de vous y suivre. Je suis peintre à la leçon d'Anglais (hoe men schildert wordt!) ce qui me met quelque peu en rapport avec la langue d'Albion. A la prochaine fois je vous écris en Anglais tot preuve van dien. Je crois qu'il ne serais pas mal d'arriver en Angleterre avec toute ma famille: mon père pourrait être Bedeau & ma mère stoelkeswijf. Drij pastors met één smete! Ça vaudrait la peine. Vous avez vu plus haut que Mr. le Principal, d'accord du reste avec Jan Delrue est politique pessimiste. Il voit tout en noir et ce sans raison. Moi je suis persuadé au contraire que les libéraux tomberont sous le poids de leurs

---

school in de Naaldenstraat en de Rijksmiddelbare School waren te Brugge bekend als: de school van Brans. Uit de brief blijkt dat veel leerlingen uit Sint-Lodewijks, niet enkel op de Kraanplaats (zoals Gezelle en L. Van Haecke), maar ook in de Naaldenstraat hun lager onderwijs bij Brans ontvangen hebben.

22. François Lonneville S.T.B., ° Sint-Kruis 1825, † Izegem 1891.

23. Victor Carlier, surveillant der internen in het Institution van Durieu. ° Roeselare 1824, † Brugge 1873. Zijn broer Vital, surveillant van de externen in het Duinencollege, was na de sluiting van het college in 1846 naar 't Klein Seminarie verplaatst, waar hij in 1852 overleed.

24. Mgr. Boussem, ° Veurne 1774, stierf op 1 oktober 1848 en werd opgevolgd door Mgr. Malou.

25. Ivo Leo Cousement ° Roeselare 1801, geestelijke kosten (1836) en kapelaan te Menen (1837). Stierf aldaar op 10 oktober 1847.

26. Theofiel Verbrugge ° Brugge 1804, kapelaan te Anzegem sinds 1842, stierf aldaar op 27 september 1847.

27. Henri Jozef Delmotte uit Ronk (° ?), stierf te Brugge op 28 oktober 1847.

sottises et alors l'opinion conservatrice sera plus forte que jamais. Les Ministres rencontrent dans l'une et l'autre chambre une opposition forte, compacte, prudente et surtout à plan arrêté, à idées gouvernementales, prête à la chute des exaltés, à saisir le pouvoir d'une main ferme, qui ralliera forcément les hommes modérés: nous en serons bientôt aux beaux jours de 1828 & 29. Vive la guerre!... Master Peter, I wish you a good night! Dominus tecum!

B.V.H. (Bruno Vanhove)

Vive le pessimiste modéré. - Fis (?) gaet er staen. Felices quibus est fortuna peracta jam sua. Vale.

J.J. Delrue.

paraphe autographe de Jan Delrue! Teste me. B.V.H.

Comme vous venez de voir, Mr. Vanhove est enfant de l'avenir. L'uniformité ne plaît pas aux poètes. Chez eux, un jour serein n'est beau que lorsqu'il y a un orage. Comme bien vous semble, tout cela donne de la besogne à Jean (...?) court qui, au reste s'en acquitte à merveille sauf ci et là un œil poche, une tournure grotesque; toutefois il procède avec calme, Jean flacon (?) se chargeant du reste. Mais autre chose, cher professeur de mathématiques, j'ai mis un crêpe noir sur mon Bourdon. Je suis sérieusement professeur de correspondance mercantile. Quoiqu'il en soit il m'en revient au moins une bonne chose c'est de parler souvent de l'Angleterre et de Manchester. Adieu, cher Pierre continuez de jouir de vos bons catholiques.

L. Vanheule.

Le Knotser veut dire aussi son mot. Il pense que si les beaux rêves de notre poète se réalisent, Jan Pollet ne se mettra pas encore de sitôt à apprendre l'anglais; mais il est sous l'influence d'une crainte qui lui paraît fondée. Heureusement het knotsen en het cijfers verkoopen lui procurent quelques distractions dont il ne fut jamais ennemi. Pierre vale. Sis florens, sis incolumis, sis beatus.

Jean Pollet.

I think it is not possible to add very much to the pretty thinks of my new Compagnons. I admire your courage and pray the almighty to make your resolution successfull and to give the fortitude of following the way you trace us.

Your most affect. P. Vermeulen.

Mon cher Pierre, il serait superflu de vous dire encore que nous avons été charmés de vos nouvelles. Ne soyez pas étonné de ce que je sois le dernier de vos anciens collègues à vous le dire. Comme vous avez vu, la Correspondance m'a échappé. Je n'en suis pas plus à mon aise. Mais patience, ça n'est que pour *une* année/

Affaires sérieuses ! J' ai un frère qui comme laïque désire beaucoup d'entrer dans l'enseignement; il désirerait surtout y entrer en Angleterre. Il a fait ses humanités avec quelque succès au Collège de Courtrai, et connaît et parle la langue anglaise assez bien; ne pourriez-vous pas parfois nous donner quelques indications relativement à ce projet ? Serait-il réalisable ? Un mot de réponse dans votre prochaine lettre m'obligerait infiniment. Adieu. Mon cœur vous suit dans votre grande ville de Manchester.

J'appelle les bénédictions du Ciel sur vos nobles efforts.

A. Vanbecelaere.

P.S. Mons. le Médecin Vanliere ²⁸ de Courtrai est mort victime de son zèle à soigner les prisonniers atteints du typhus à la prison de sa ville natale. C'est encore cette méchante fièvre qui l'a emporté. Le Curé de St. Martin ²⁹ et M. Verstraete ³⁰, après une rechute encore, ont échappé.

Adieu, Monsieur Benoit, J'espère de recevoir encore de vos aimables nouvelles; avant d'avoir le plaisir de vous voir vous-même l'année prochaine. Entretiens je me recommande, moi & ma maison en vos bonnes prières; unissons-nous tous les jours à l'autel & devant Marie. Aimons Dieu, servons Dieu, travaillons uniquement pour Dieu, afin que nous puissions aussi mourir pour Dieu.

Agréé etc..... Votre très humble et dévoué serviteur, F. Brel. pb. Mr. Lanssens curé de Vive St Bavon est mort du typhus ³¹.

Mr. Goethals (principal) est curé à Ooteghem ³².

(*Bijgevoegde tekst op 1e blz. bovenaan in de rand*): Chaque semaine j'ai eu à arranger les aff. spir. de catholiques qui, si le

28. Vanliere François Livin ° 1819, ongehuwd geneesheer te Kortrijk (Leiestraat), stierf op 12 oktober 1847. Over de tyfus-epidemie wordt in de stadsverslagen enkel vermeld dat in 1846 een kleine tyfusepidemie in de gevangenis uitbrak. In het dagboek van J.B. Filleul wordt nader gepreciseerd dat in april 1846 de epidemie in de gevangenis een sterfgeval en een twintigtal besmetten voorkwamen. Bij 31 april 1847 spreekt hij van «den Thyphus» te Gulgem die woedde van januari tot juli 1847. (Inlichting gekregen van G. Billiet, waarvoor onze dank).

29. Pieter Jozef Arents (° Brussel 1793), pastoor van St.-Maarten te Kortrijk van september 1833 tot aan zijn dood op 2 februari 1861. Werd als seminarist in 1813 naar Wezel verbannen.

30. Joseph Verstraete, ° Oekene 1805, kapelaan van St.-Maarten te Kortrijk 1845-1857. Oud-leraar van het Duinencollege (1834-1835). Pastoor te Emelgem 1857-1875.

31. Jacob Lanssen(s), ° Roeselare 1790, pastoor te St.-Baafs-Vijve sinds 1828, stierf aldaar op 20 oktober 1847.

32. Constantin Goethals, ° Tiel 1810, principaal te Menen (1837-1847), werd in oktober 1847 pastoor te Otegem. Hij stierf als aalmoezenier van St.-Dominicus te Brugge op 26 oktober 1857.

bon Dieu ne les visitait pas par quelque maladie, laisserait passer tout bonnement tout le 19e siècle sans aller à confesse. La semaine passée j'entendais la confession d'un vieux grognard qui avait tenu ses Pâques en l'an de grâce 1789 ³³.

(Handtekening van Johan Faict ? onleesbaar ³⁴).

5. Superior Faict aan P. Benoit

Roulers, 29 7bre 51.

Mon cher Monsieur Benoit,

Je ne vous cacherai point que les deux phrases très courtes et incisives par lesquelles vous commencez votre lettre ont obtenu leur effet: J'ai rougi. J'avais, en venant en Angleterre ³⁵, l'idée la plus arrêtée de venir vous voir; avec cela je m'élançai d'abord dans le cœur de l'Irlande, à Enniskillen ³⁶, 40 lieues au-dessus de Dublin; d'où je me proposais de revenir à petites journées. Oui, mais un voyage en pays inconnu est généralement plus long qu'on ne l'avait cru. Je fus de retour à Liverpool le Mercredi, devant être rentré à Roulers le Dimanche suivant pour y diriger la retraite ecclésiastique du Petit Séminaire. Que faire ? Je devais être à Chester, Wolverhampton, Edington & Londres pour affaires urgentes. Je renonçai donc à mon cher Manchester, bien malgré moi, tellement malgré moi que ce fut pendant le reste de mon voyage le regret de tous mes instants.

Venant à la proposition que vous m'avez faite ³⁷, j'ai eu à en

33. In de brief worden niet alle lekeleraars vermeld. Dit is het geval voor de Engelsman Hobson die in 1847 in het college benoemd werd tot leraar Engels. Men herinner zich dat de Roeselaarse muziekleraar Johan De Stoop met een dochter Hobson gehuwd was.

34. (*Op de omslag. Adres:*) To the Revd P. Benoit, St. Augustine's Grandly Row, Manchester, England. (*Stempel:*) 20 nov. 1847.

35. Gedurende de grote vakantie heeft superior Faict een reis gemaakt naar Ierland en Engeland. Leerlingen recrutereren voor Roeselare zal wel zijn voornaamste doel geweest zijn.

36. Enniskillen. In de palmares van 1852 wordt een zekere Richard Ingoldsby uit Enniskillen vermeld.

37. Het voorstel van Benoit was klaarblijkelijk te Roeselare Engelse leerlingen tot priesterdienst in het bisdom Salford voor te bereiden. De verlaagde schoolprijs zou door bisschop Turner worden betaald. Het idee om de Engelse leerlingen, die onder superior Van Hove ongewenst waren geworden, in een afzonderlijk Engels college te Brugge onder te brengen, is o.i. ook van Canon Benoit afkomstig. Wanneer en omdat Mgr. Malou aanvankelijk niet bereid is om iets voor de Engelschen te Brugge te doen, nodigt Benoit Gezelle en Algar uit om een college te Manchester te stichten. Wanneer beiden bereid zijn te vertrekken, weet Faict - in extremis - de stichting te Brugge te bewerken.

parler d'abord à Mgr. mon Evêque, lequel, vu le garanti que Mr. Turner donnerait, consent à ce que je me charge de vos jeunes gens à £16 au lieu de 20; il y aurait en sus lavage et entretien du linge £3 p.a.; et s'ils passent ici leurs vacances ils paieraient £2 pour les grandes et une livre pour les petites. J'ajoute que je commencerais ainsi en guise d'essai; si à l'avenir je trouve que les livres me coutent moins je proposerai à Mgr. Malou de réduire le prix indiqué ³⁸.

J'ai dit à Mr. Béthune d'envoyer les 200 frs demandés, pour les prendre de votre argent. J'aurais dû vendre votre action sur l'Autriche qui produit 5,½ %. J'ai préféré puiser à notre caisse et j'en prendrai le montant sur vos revenus.

Dites moi dans votre prochaine lettre que vous me pardonnez de n'être pas venu à Manchester. Présentez mes respectueux hommages à votre très digne Evêque et saluez tous ces généreux M.M. Vermeulen & Deblon qui travaillent avec vous.

Souvenez-vous de moi dans vos prières & croyez que je suis votre très affectionné.

F. Faict supr.

Veuillez faire remettre l'incluse.

---

38. De eerste leerling uit Engeland die in ons bisdom zijn humaniora, zijn wijsbegeerte en theologie doorliep, was William Crombleholme. Hij werd geboren te Chipping (N. van bisdom Salford) op 29 januari 1825 uit Thomas en Elisabeth Crombleholme (!). Voor het eerst wordt hij in de palmares van Roeselare vermeld in 1853. Over hem zegt het rapport van de filosofen van 19 april 1855: «hic juvenis de consensu Illmi Domini huc missus ut studia sua humaniora et philosophia, duic theologia Brugis absolvat»... Hij kwam in het Groot Seminarie op 1 oktober 1855, werd er onderdiaken op 6 juni 1857. Vertrok op 17 augustus 1857 naar Salford, waar hij in september 1857 de priesterwijding ontving. Later was William verbonden met de kerk van St. Anna te Ashton-under-Lyne (bisdom Salford). Hij had pas zijn kerk gebouwd toen de «Cotton Famine» zijn Ierse bevolking kwam teisteren. In 1868 volgden de «Murphy Riots». De kerk werd erg geteisterd en 111 huizen van zijn katholieke Ieren geplunderd. In 1873 maakte Crombleholme een bedeltocht van vijf jaar in de V.S. en in Canada (Ch. Bolton, *Salford Diocese*, bl. 60 en 165). Algar maakte op zijn verzoek in december 1879 een Engels St.-Annagedicht voor die kerk. Gezelle vertaalde het gedicht en nam het op in LER (zie Jub. LER, bl. 100 en 228). C. Gezelle (bl. 124) en Walgrave (bl. 122) hebben zich zeker vergist waar ze beweren dat Crombleholme reeds in 1855 Gezelle naar Westminster (!), waar Kardinaal Wiseman (!) hem wilde, uitgenodigd heeft. De bisschop van Salford liet ook John Crombleholme te Roeselare (1883) en te Brugge (1884) studeren. Hij ontving er in 1884 de tonsuur.

6. W. Turner aan P. Benoit

Manchester, Febru. 4 1852

My dear Benoit,

You will think me very remiss in not answering your kind letter of Monday. I am sorry you do not make the progress I had expected ³⁹, but time and patience will do everything - even bring fine weather. I have no news, but I send you by this post the Examiner which is full of news - and that is the same thing. - Dr Roskell ⁴⁰ dined here today and he is in high spirits about the Pendleton schools ⁴¹ having already raised, *he states* £180.

He is coming to dine here again tomorrow to meet Dr Newsham ⁴² and Mr. C. Gillow ⁴³, and I well tell Dr. R(oskell) that you don't believe his statement about 180£ - in one week. - He says £50 came from Lee ⁴⁴ - and Leeming ⁴⁵ another £50. It may be for once, as he states.

One of your nurses is laid up with a bad cold caught after you left us. - So no blame to you.

Tell that long legged chap of Burnley ⁴⁶, that I am going to follow Dr Brown's advice «and resign» and live quietly at Burnley

39. In jan. 1851 had Canon Benoit de sacramenten der stervenden ontvangen. In zijn retraite-aantekeningen (van 1842 tot 1888) schrijft hij bij de retraite van 6-9 mei 1851 te Stonyhurst: «Nam mense Januario anni 1852 (verbeterd in 1851) mortali morbo prostratus sacramenta exeuntium suscepi...» (bl. 12). Vermoedelijk leed Canon Benoit reeds geruime tijd aan zijn ziekte (tyfus?), daar hij reeds in okt. 1850 zijn gewone retraite niet had kunnen doen. Dit wordt bevestigd door zijn aantekeningen in de retraite van okt. 1858: «Hoc expertus fui anno 1850 quando morti proximus eram» (bl. 22). Volgens de brief van Turner leed Canon Benoit begin 1852 opnieuw aan een ziekte en is vroeger in Manchester verzorgd door een «nurse» die, na zijn vertrek, zelf ziek is geworden.

40. Dr. Roskell (Richard) (1817-1883) werd in 1853 bisschop van Nottingham: zie brief van 1853, voetnoot 56.

41. Pendleton: ligt N.W. van Manchester. De St. Jame's shoole te Pendleton werden pas in 1854 gebouwd. In 1856 bouwde Declerc er nieuwe scholen en na 1870 bouwde Saffenreuter er de kerk. (Bolton, *o.c.* 191-192).

42. Dr. Newsham, president van het Groot Seminarie te Ushaw.

43. Mr. Charles Gillow werd in 1843 tot «house procurator» en in 1850 tot «procurator» benoemd in het seminarie te Ushaw (Milburn, *o.c.* bl. 173 en 296). Hij stamde uit een rijke handelaarsfamilie uit York. (Bolton, *o.c.* bl. 124).

44. Lee (Daniel). Zie brief van juni 1853, voetnoot 54.

45. Leeming (Henri). Zie brief van 1853, voetnoot 57.

46. Burnley ligt in het N.O. van het bisdom. In een brief van Benoit aan Malou van 18 aug. 1852 wordt gezegd dat Pieter Cardinael uit Poperinge geplaatst zou worden bij de pastoor van Burnley.

and turn him out and make him work. - «Then what will the diocese do without me».

In the mean time tell him he may stay till further orders. Allen ⁴⁷ & De Blon ⁴⁸ send their compliments. My love to Remi (?) and Believe me dear (Sir of) fr(iend)? Yrs truly

W Turner

1. Dr Cahill is lecturing at St Patrick's and crowds go to hear the Simonist.
2. We are getting on with the new school.
3. I am putting St Joseph's in order.
4. It is reported that Sheehan ⁴⁹ is going there. Does he want the appointment?
5. The grand dinner of the season will be on the eleventh via London Times.

I intend Dr. Newsham to see Mc Cave (?) and Rooney ⁵⁰, and ask what he will take for the two.

Mr Boulaye ^{50bis} wants to send his lad to Ushaw for the church.

7. *J.B. Malou, bisschop van Brugge, aan P. Benoit*

Monsieur,

Quoique l'éducation ecclésiastique de Mr. Van de voorde ⁵¹ ne

47. Allen volgde in 1849 als pastoor Father Peacock op te Bury en verbrak in april '50 het contract met de Xaverianen.

48. Deblon (Pieter) vertrok als leraar aan het Brugse College in 1851 naar Salford. Hij verbleef als Chaplain te Liagram van 1857 tot 1860 «to learn English». In 1860 ging hij naar St. Mary's te Swinton. Hij beleefde er de «Cotton Famine». Zijn gezondheid begaf in 1866. (Bolton, *o.c.*, bl. 76 en 172).

49. Sheehan (Canon) pastoor van St. Chad's (Manchester) aanvaardde in jan. '59 de broeders Xaverianen voor zijn Dayshool. In 1876 werd hij Vicaris Generaal.

50. Mc Cave en Rooney, vermoedelijk kandidaten voor het Groot Seminarie. Een zekere Mc Cave James werd later rector van het St. Bernards Seminary te Olton (Birmingham), vermeld ± 1885.

50bis. John Galbois Boulays was de zoon van een Franse uitwijking, die zich tijdens de Franse Omwenteling in Manchester gevestigd had. Hij werd later de «Apostel van Farnworth». In 1903 tot Vicaris Generaal en in 1910 tot «Provost of the Chapter» gepromoveerd. (Bolton, *o.c.* bl. 145).

51. Pieter Van de Voorde, ° Kortrijk 1816, † Kortrijk 1871. Was in 1853 in Clifton, in 1858 op het eiland Alderney, in 1863 te Londen en later te Canterbury. Allossery, I, bl. 236. Op 18 augustus stuurde Benoit een dankwoord voor de gegeven inlichting, en vroeg om Cardinael. De belangrijke brief, die ons over de toestand in Manchester inlicht, nemen we hier over:

Monseigneur,

Je suis bien sincèrement reconnaissant à Votre Grandeur pour la

soit point complète, j'ai lieu de croire qu'il peut exercer utilement le ministère. Il paraît qu'il n'a quitté l'île Maurice que pour motif de santé. Son Evêque lui a donné à son départ des témoignages flatteurs. Je ne connais point de motif pour lequel Mgr. l'Evêque de Salford devrait refuser ses services.

Bruges, le 3 Juillet 1852.

† J. B. Evêque de Bruges.

8. *J.B. Malou, bisschop van Brugge, aan P. Benoit*

Bruges, le 28 Aout 1852.

Monsieur,

C'est ordinairement vers le milieu du mois de Septembre que

---

bienveillante promptitude avec la quelle (sic) Vous avez bien voulu repondre (sic) à ma dernière lettre relativement à Mr Vande Voorde.

Quand j'ai eu l'honneur de voir Votre Grandeur j'ai rappelé a (sic) Votre memoire (sic) l'etat (sic) anormal de nos missions catholiques dans les provinces manufacturières de l'Angleterre: les Irlandais se sont établis par milliers dans tous les endroits ou (sic) l'on a bati (sic) des fabriques; & malheureusement beaucoup de ces pauvres Irlandais perdent la foi, surtout les enfants de ces Irlandais, n'ayant plus cet attachement traditionnel (sic) à la foi que leurs pères avaient: & a (sic) moins que ns n'ayons plus d'églises (sic), plus de prêtres & plus d'écoles, au milieu des brillantes conversions nous aurons a (sic) deplorer (sic) la perte de ceux qui appartiennent de tout droit à l'église. Par suite de ces conversations Votre Grandeur me faisait dire a (sic) mon Evêque a (sic) Manchester, que vous laisseriez bien volontiers venir quelques uns (sic) de vos jeunes prêtres (sic) qui desireraient (sic) se consacrer aux missions Anglaises (sic), & qu'en particulier, s'il y a avait (sic) quelque possibilité, Votre Grandeur donnerait permission a (sic) Mr Cardinael de venir chez nous pourvu qu'il continua dans le meme (sic) desir (sic) qu'il m'a exprimé à différentes (sic) reprises, de travailler dans les missions Anglaises (sic).

Mgr de Salford tout en vous remerciant du vif intérêt (sic) que Votre Grandeur a voulu montrer dans les suites de ses missions, desire (sic) savoir qu'il y aura moyen de laisser venir Mr Cardinael pendant ces vacances-ci. La mission que Mgr lui destinait (savoir comme 2^d prêtre - sic - à Burnley) est encore ouverte.

Il est a (sic) esperer (sic) qu'une fois que Mgr aura un nombre de prêtres (sic) quelques peu en proportion du nombre de catholiques, les Séminaires (sic) Anglais (sic), devenant aussi plus nombreux, pourront plus où (sic) moins fournir le nombre necessaire (sic) de prêtres (sic) Anglais (sic).

J'ai l'honneur d'etre (sic) avec le plus profond respect - Monseigneur, votre très humble sev^t

P. Benoit.

Granby Row, Manchester., 18 Août /52.

Brief in het bezit van Z.E.H. Joz. Geldhof, werd welwillend meegedeeld. Het antwoord op de brief is gedateerd 28 aug. 1852 (brief 8).

je détermine les fonctions du personnel consacré à l'enseignement.

Il m'est donc impossible de prononcer en ce moment, sur le départ de Mr. l'abbé Cardinael ⁵².

Si d'une part il me reste quelqu' espérance de pouvoir lui accorder la permission de partir pour l'Angleterre, je ne dois pas vous dissimuler, que je crains d'autre part, qu'il devra nous rester encore quelque temps.

Soyez persuadé, Monsieur, que je ferai, pour seconder les désirs de Mgr. De (sic) Salford, tout ce qui sera en mon pouvoir.

Recevez, aussi l'assurance de mon affectueux dévouement.

† J. B. Evêque de Bruges.

A Mr. l'abbé Benoit à Manchester.

9. W. Turner aan P. Benoit

Manchester June 26, 1853.

My dear Benoit,

I got your kind letter and many thanks for it.

Although I have begun a letter I scarcely know what to say, or how to begin. - Well I will try to say something.

1° I went to Ushaw ⁵³ along with Lee ⁵⁴ Dr Errington ⁵⁵ Ros-

52. Pieter Cardinael, ° Poperinge 1826, † Poperinge 1900. In 1852 was Cardinael leraar te Veurne en had reeds in 1851 een exeat voor Salford gevraagd. Op 18 augustus 1852 werd hij door Benoit gevraagd. Hij kon eerst in 1855 naar Engeland vertrekken, waar hij als pastoor dienst deed in het huidige bisdom Menevia (Wales). Zoals Van de Voorde kwam hij uiteindelijk niet terecht in het bisdom Salford. Allossery, I, bl. 293. De gegevens van Allossery schijnen onjuist. In 1856 bediende Cardinael een pasgestichte parochie te Ashton Old Road en opende een school te Gorton. In 1862 werd hij rector van St. Patrick's in Manchester. In 1869 volgde hij Grymonprez op als rector van St. Joseph's te Mosley. (Bolton, o.c. bl. 224, 161, 166).

53. Ushaw (St. Cuthbert's) bij Durham (Newcastle) was toen een Centraal College-Seminarie. De «Relief Act van 1778» liet voor het eerst de katholieken toe eigen scholen te bouwen zonder gevaar voor gevangenisstraf. Samen met Old Hall Green (St. Edmund's, bij Ware, Westminster) werd Ushaw in 1793 gesticht om de leerlingen op te vangen, die door de Franse Revolutie uit St. Edmund's uit Dowaii verdreven werden. Het Engels College te Dowaii werd in 1568 gesticht en was het eerste college voor Engelse leerlingen op het continent. Het Jezüetencollege Stonyhurst (N. van bisdom Salford) werd in dezelfde omstandigheden gesticht om de Engelse leerlingen van St. Omaars te ontvangen. Oscott (St. Mary's bij Birmingham) werd pas in 1837 door bishop Walsh opgericht. Onder Cardinal Vaughan werd ook Oscott een Centraal Seminarie voor zeven bisdommen. De 137 gasten waren te Ushaw ter gelegenheid van de jaarlijkse «public examinations» van de theologiestudenten. De prijsuitdeling werd voorafgegaan door de

kell ⁵⁶ Hall (?) and Henry Leeming ⁵⁷. - When we arrived at Ushaw

plechtige viering van het vijftigjarig verblijf van Newsham te Crook Hall en Ushaw op woensdag 22 juni 1853. De leerlingen uit Do-waai waren van 1794 tot 1808 te Crook Hall ondergebracht. In 1808 verhuisden ze naar Ushaw.

Newsham had in 1819 Dr. George Brown als leraar in de wijsbegeerte opgevolgd. In 1837 werd hij tot president benoemd. Zoals de meeste doven was Newsham achterdochtig, «a difficult man, lacking in humor and of to an intensive nature», maar vooruitziend, onder-nemend en koppig.

54. Daniël Lee, Esquire en eigenaar van «a Textile Mill», was een groot weldoener van het bisdom Salford. Hij schonk £ 1000 voor de St. John's Cathedral (1848-1851) steunde de Pendleton Shoals (£ 50) in febr. 1852 en hielp de kerk en de missie van St. Mary's (Swinton) stichten. De ondertekening van een akte, waarover verder, staat vermoedelijk in verband met de bouw van het nieuwe Bishop's House. Dr. Lee, of Lambeth (een broer?) had in 1857 een interview met Wiseman in verband met de «Reunion Movement» (Ward, II, bl. 489).

55. Dr. Georges Errington, geboren in sept. 1804, was een studiemakker van Wiseman te Ushaw ((1814-18) en te Rome. Onder Wiseman werd hij Vice-President van het Engels College te Rome en studiefreter te Oscott. Op 25 juli 1851 werd hij tot bisschop gewijd en was de eerste bisschop van Plymouth. Errington was koppig, conservatief, en stond vijandig tegenover de bekeerlingen uit Oxford, tegenover de Ieren en de Romeinse devoties, door de Italiaanse Rominians en Passionisten in Engeland binnengebracht. In de brief schrijft Turner dat hij zijn vriend Errington als kandidaat voor Liverpool had voorgesteld. Sinds 11 aug. 1850 was Dr. James Sharples, coadjutor van Dr. George Brown, overleden en was nog steeds niet vervangen. Die opvolging geschiedde pas op 25 sept. 1853 en was dus te Ushaw besproken. Waarom Wiseman meende de benoeming van Errington niet te kunnen bewerken, wordt niet gezegd. In april 1855 kreeg Errington de titel van aartsbisschop van Trebizond en werd coadjutor met recht van opvolging van Kardinaal Wiseman. Nu werd hij de grote tegenstander van de vernieuwingspogingen van de Kardinaal. De vijandschap begon reeds in 1855 toen D.W. Ward, een leek, tot professor in de moraal werd benoemd in St. Edmond's Seminarie. In 1857 stelde Wiseman Manning aan tot proost van het kapittel, een benoeming waartegen Errington zich verzette. Op 22 juli 1860 werd Errington door de Paus eervol ontslagen. Deze trok zich gehoorzaam maar niet verzoend terug bij zijn vriend Clifford, bisschop van Clifton, waar hij in het Seminarie van Prior Park (Bath) theologie doceerde. Hij stierf op 19 jan. 1886. In 1860 deed bisschop Turner een vergeefse poging om zijn vrienden Wiseman en Errington te verzoenen: «The Cardinal then relates an attempt made by a common friend, Bishop Turner of Salford, to bring about a better Understanding» (Ward, II, bl. 385).

56. Dr. Richard Roskell, geboren op 15 aug. 1817 werd, zoals voorspeld door Turner, bisschop van Nottingham, 21 sept. 1853. Met Dr. Grant en Dr. Clifford woonde hij in 1864 de bisschops-wijding bij van Mgr. Faict.

we found the Cardinal ⁵⁸ there, and Drs Briggs ⁵⁹, Hogarth ⁶⁰ and Gillis ⁶¹ and 137 visitors. - A most splendid affair it was. - Functions, music, speeches plays fire works and dinners filled up the two days we were at Ushaw. On Wednesday 305 persons sat down to dinner This includes the students. The weather was beautiful and St. Cuthberts proved to the entire satisfaction of all the visitors, that as a college, it is deserving of all the praises bestowed upon it.

I saw the Manchester lads, but was pained to be told by Dr. Newsham ⁶² that Mc. Bale (?) would be sent home at the vacation and not to return. He does not give satisfaction. - He is insolent, frivolous and backward in his studies.

There were many, as you may imagine, old acquaintances at Ushaw, but of the greater part of them I knew nothing.

Lee was delighted beyond expression, and all were equally pleased with him.

Now about home affairs. - Everything remains in Statu quo, - but Mr Lee expects to sign the Deed for the new house in Salford on tomorrow. Nothing further about the new appointments of the bishops: but from a private conversation with the Cardinal, he again told me that Roskell would certainly be for Nottingham.

I strongly urged Dr. Errington for Liverpool, but the Cardinal said he did not think it possible to bring it about. I am sorry.. ^{62bis}

---

57. Hall (?) en Henry Leeming konden niet met zekerheid geïdentificeerd worden. Een zekere John Hall werd priester gewijd in 1821. was later Provost of the Chapter van Shrewsbury. Vermoedelijk gaat het hier over Henry Leeming die, zoals Daniël Lee, een rijke textielhandelaar van Manchester was en, zoals Lee, een groot weldoener van het bisdom. Ook hij schonk £1000 voor St. John's en £50 voor de Pendleton shoals. Een zekere Henry Leeming van Manchester verbleef te Ushaw van 1833 tot 1839, een andere van 1853 tot 1860.

58. Kardinaal Wiseman.

59. John Briggs was oud-president van Ushaw, Apostolisch-Vicaris van Northern District (1836) en Bisschop van Yorkshire District (1850), stierf op 4 jan. 1861. Hij aanvaardde Frans Callebert in 1848 in zijn District (Allossery, I, bl. 293).

60. Dr. William Hogarth, geboren 1786, Apostolisch-Vicaris van Northern District (1848), bisschop van Hexham en Newcastle sinds 29 sept. 1850. Ushaw lag in zijn bisdom. Hij stierf op 29 jan. 1866.

61. Dr. James Gillis, geboren in 1802, coadjutor van Dr. Carruthers, Apostolisch-Vicaris van het Eastern District of Scotland (1838) die hij in 1852 opvolgde. Stierf in 1864. De hiërarchie werd in Schotland pas in 1878 hersteld.

62. Dr. Newsham, President van het seminarie te Ushaw (1837, † 1 febr. 1863). Newsham was Wisemans leraar in de syntaxis geweest. Zie voetnoot 53.

^{62bis}. Na de dood in aug. 1850 van coadjutor Dr. Sharples, die

Croskell ⁶³ objects to have Unsworth ⁶⁴, and here again I am puzzled what to do. I have Moriarty ⁶⁵ at St. Augustines, but I scarcely think he will answer for the place. I am more than ever convinced that it is not good policy to bring Irish priests here. Dr. Errington told me he would engage no more from Ireland. However morally good they may be, yet most of them are sadly wanting in that polish and demeanour which make the gentleman. Yet what can I do. People must have Mass and the sacraments administered. I hope you will engage me for next year two young active and good priests.

Yesterday I confirmed at Barton, and on Wednesday I open the new chapel at Halshaw.

I hope Mr. De Blon ⁶⁶ continues to improve. Your trip to Paris would no doubt have pleased you ⁶⁷.

---

in feite sinds 1843 het bestuur van het bisdom in handen had gehouden, steunde bisschop Brown de kandidatuur van Cookson, proost van het kapittel. Brown, een ijverige zielzorger maar een ziekelijke, onzekere en achterdochtige herder, vreesde nl. dat men hem opnieuw een ongewenste coadjutor zou opdringen, zoals dit het geval was geweest met Dr. Sharples. Bisschop Turner, die vreesde dat de benoeming van Cookson Liverpool zou voorgee van Ushaw zou vervreemden, steunde de kandidatuur van zijn vriend Errington. Wiseman had evenwel op 3 mei 1853 de benoeming van Dr. Goss, vice-president van het Sint-Edwardscollege, goedgekeurd. Deze zou dan ook Dr. Sharples opvolgen. Hij ontving de wijding op 25 sept. 1853. Zie Milburn, *o.c.*, bl. 210-211.

63. Robert Croskell had in 1851 Turner opgevolgd als rector van St. Augustine's. De St. John's Cathedral werd op 25 juli 1851 gewijd. In tegenstelling met wat Allossery beweert, was Canon Benoit toen niet meer verbonden met St. Augustine's. Croskell was in 1842 rector geweest van St. Chad's (bouwde er de kerk). Werd later «Provost of the Chapter» en was in 1872 kandidaat voor de opvolging van bisschop Turner.

64. Unsworth ? kandidaat voor St. Augustine's. Een zekere Edward Unsworth, curate of St. Patrick's, Manchester, stierf aan de tyfus als slachtoffer van zijn naastenliefde in januari 1848. Thomas Unsworth was van 1848 tot 1851 rector van St. James the Less te Rawtenstall. In 1854 werd hij legeraalmoezenier in de Krimoorlog.

65. Michael Moriarty was stichter en rector van de kerk en missie van Patrick's (Rockdale) 1861-1897. Moriarty was een innemende en gecultiveerde Ierse priester. Hij stierf bij een verkeersongeval te Nice. Verwant met Gr. Moriarty, leraar van All Hallow's Missionary College in Ierland en bisschop van Kerry ?

66. Pieter De Blon, ° Kortrijk 1821, † Brussel 1867 (of 1868 ?) was te Brugge van 1846 tot 1848 surveillant externaat en muziekleraar. Werd priester gewijd in mei 1847. Vertrok naar Salford op 27 juni 1850 (Allossery, I, bl. 298; op bl. 338 beweert hij evenwel dat De Blon door Benoit en Vermeulen aangeworven werd in 1851).

67. Benoit is naar Parijs (zetel van de Propaganda) gereisd. Op zijn terugkeer is hij naar Vlaanderen gekomen, waar De Blon en

Pray give my compliments and blessing to Messrs De Blon and Vermeulen ⁶⁸ and not forgetting your good father. Allen ^{68bis} is quite well, so are all the other clergy in Manchester. Strickland has gone to Stonyhurst for the vacation. What is to be done? The Irish brother tells me he is going to leave them and that he has your sanction for taking that step. Braw? also leaves them next week.

Believe me, my dear Benoit, Y(ou)rs most faithfully in Xt.

† W. Turner.

10. J. Faict aan P. Benoit

Bruges, 28 Mars 1859.

Mon cher Monsieur,

Vous insinuez dans votre bonne lettre que vous croyez que vous m'inspirez de l'intérêt. Il me semble que je puis vous avouer sans détours que vous m'en inspirez beaucoup. Vous m'en inspirez d'autant plus que je crois devoir confondre en ce moment vos intérêts avec les intérêts du bien, c'est à dire, de la Religion et de Dieu. Je vous défie d'oser abandonner la pauvre église de Salford dans les circonstances que vous voulez bien me confier ⁶⁹.

J'ai exposé très exactement à Mr. le Président, mon confesseur, le *pour* et le *contre* de votre projet, en lui-même, je l'avoue, très généreux. Il m'a promi de vous répondre sous peu, dès qu'il sera rétabli de son infirmité passagère, la goutte.

Vermeulen ook hun vakantie nemen. Turner dringt er nog eens op aan om hier twee priesters voor Salford te recruteren.

⁶⁸. Pieter Vermeulen. Zie brief van het lerarenkorps van 16 november 1847. Zoals De Blon had ook Vermeulen een wisselvallig kunstenaarstemperament. In 1870 wenste hij naar het bisdom Brugge terug te keren. In een brief aan Canon Benoit van 7 oktober 1870 schrijft Mgr. Faict dat Vermeulen hier geen betrekking in het onderwijs zal aanvaarden en dat, om zijnentwille, de volgorde van de pastoorbenoemingen bezwaarlijk verbroken kan worden. In een brief aan Vermeulen van 6 oktober 1871 poogt Faict de verbitterde Vermeulen te kalmeren: *Votre lettre du 3 novembre, que je vous pardonne volontiers, me prouve à quel point votre attachement et votre mélancolie sont capable d'atteindre...* In 1872 nam Canon Benoit Vermeulen voor enkele maanden mee naar Mill Hill. (Brieven in het Archief van Mill Hill).

^{68bis}. Fr. Allen was in 1849 rector Peacock te Bury opgevolgd; hij werd kapelaan in St. Anne's Ancoats (Manchester 1855-1865).

⁶⁹. In sept.-okt. 1852 preekte Lans voor de eerste maal voor Benoit de retraite te Liverpool. Sinds die retraite begon de angst van Benoit en zijn twijfel. Kon hij als seculier priester de evangelische raden volgen? Eerst in de retraite van aug. 1857 kon hij zijn angst enigszins verdrijven met de gedachte «quod nunc sum ubi Deus me vult esse». Toch bleef hij onbeslist of hij de evangelische raden zou volgen in de wereld «juxta P. Spencer». In jan. 1858 bezwoer hem Lans om in een klooster te treden «ut serius meae salutis provide-

En ce qui me concerne, je demande à vous avouer que vos conseillers les R.R.P.P. Lans ⁷⁰ & Spencer ⁷¹, tout saints que je les conçois, ne sont et ne peuvent être désintéressés. Je vous dirai en second lieu, qu'une fois votre noviciat écoulé, vous trouveriez une responsabilité peut-être beaucoup plus grande que celle que vous portez à présent, et une direction personnelle moins efficace.

Je vous parle si rondement parce que de tous les motifs que je connais, il n'en est pas un seul qui ne plaide hautement contre votre départ.

---

rem». In de brief van maart '59 bezweert Faict zijn oud-penitent op zijn post te blijven... Eerst in de retraite van sept. 1868 schrijft hij: Non superest mihi dubium quin sim ubi Deus me vult esse». De tegenkanting vanwege Engelse priesters schijnt het verlangen naar het kloosterleven niet te hebben beïnvloed. (cfr. *Biekorf* 1966, bl. 348: brief van Mussely aan Slosse). Die tegenkanting wordt nergens vermeld in Benoits aantekeningen bij zijn retraites (handschrift van 1842 tot '88, 79 bl.).

70. John Baptist Lans, redemptorist, werd in 1846 tot priester gewijd. Verbleef eerst in Bishop Eton Monastery te Liverpool. In 1867 werkte hij in St. Mary's, Chapham London. Stierf op 31 maart 1886 in Bishop Eton Monastery. In 1857 had hij uit Liverpool de Brugse Redemptoristinnen uitgenodigd om op zijn missie een stichting te beginnen. Zie brief van Malou aan de Redemptoristinnen in juni 1857 (Acta in BAB).

71. Georges Spencer in 1799 te Althorp geboren en overleden in 1864. Studeerde te Eton en in Cambridge. Zijn vader, Earl Spencer, bestemde hem, als jongste van zeven kinderen, tot de geestelijke stand. In 1823 was hij «curate» te Great Brington, en ontving het volgende jaar de wijding in de Anglicaanse Kerk. Een ontmoeting te Leicester met Caestryck O.P. uit Poperinge, die tijdens de Franse Revolutie naar Engeland gevlucht was, was «decisive» voor zijn bekering (Denis Gwynn, *The Second Spring*, bl. 32). Bishop Walsh stuurde hem in 1830 naar het Engels Seminarie te Rome, waar hij Wiseman als Rector kreeg en vriendschap sloot met de passionist Barberi (Dominicus). Daar ook werd hij door Walsh tot priester gewijd. In 1846 trad hij in de orde der Passionisten, waarvan Father Dominicus Prior geworden was. In de dertiger jaren had hij met zijn vriend Ambrose Phillipps te Parijs een bezoek gebracht aan Lord Clifford. Deze bracht hem bij de Franse aartsbisschop. Tijdens dit onderhoud ontstond bij Spencer het idee van een «Crusade of Universal prayer for the Conversion of England» waarvan sinds 1839 en vooral sinds 1845 Wiseman een krachtige propagandist in het buitenland werd. Benoit bewaarde een viertal brieven van deze grote apostel. Een brief van 17 januari 1859 handelde over Benoits eventuele intrede in het klooster. Op 20 december 1860 meldde hij uit Dublin dat hij kwam preken in St. John's Cathedral (Salford). Op 18 november 1862: een aankondiging van zijn kruistocht te Salford voor de bekering van Engeland. Op 5 juli 1862 meldde hij zijn overkomst uit Ierland om gebeden te vragen voor zijn kruistocht.

Veillez offrir mes hommages respectueux à votre vénérable Evêque et croyez moi.

Votre très affectonné en J.C.

J. Faict, vic. gén.

11. *J.B. Malou, bisschop van Brugge,
aan W. Turner, bisschop van Salford*

Bruges, le 19 Juillet 1859.

Monseigneur,

Que je serais heureux de pouvoir adresser à votre Seigneurie, le prêtre supplémentaire qu'elle me demande; mais hélas, ce prêtre je ne l'ai point ⁷² !

Si jamais, dans d'autres circonstances je puis lui procurer des coopérateurs dans ses travaux apostoliques, je ne manquerai pas de le faire.

L'établissement d'un séminaire Anglais à Bruges pourra contribuer puissamment à former de bons missionnaires pour l'Angleterre. Déjà les premiers débuts promettent de bons résultats.

J'apprends avec plaisir de votre Grandeur, que le clergé anglais professe des sentiments de charité, de respect et de véritable fraternité pour les ecclésiastiques qui leur viennent de la Belgique. Cette disposition ne peut qu'encourager nos jeunes prêtres que le ciel appelle aux missions d'Angleterre.

Recevez, Monseigneur, l'hommage de mon profond respect et de mon affectueux dévouement.

† J. B. Evêque de Bruges.

A Mgr. Turner, Evêque de Salford.

12. *Dr Brown aan P. Benoit*

The Very Rev. Canon Benoit

Liverpool, September 8 - 1859

My dear Very Rev. Friend,

I fear you met with no success in your endeavour to procure for me one or more Belgian Priests ⁷³. It was a great disappointment

72. Mgr. Turner schijnt geen bepaalde priester gevraagd te hebben. De verwijzing naar het Engels Seminarie te Brugge wijst er wel op dat de Brugse bisschop niet erg geneigd is nog eigen leraren af te staan, ook niet als zij - en dit was toen wel het geval met Gezelle - er hem bij herhaling om verzochten (zie brief van juli 1859). Mgr. Turner zal voortaan niet meer persoonlijk bij Malou aandringen, maar de recrutering van Westvlaamse priesters voor Engeland volledig overlaten aan zijn vicaris-generaal Benoit, en dit het liefst door de bemiddeling van Faict.

73. In BAB werd er geen aanvraag van Benoit voor de bisschop van Shrewsbury teruggevonden. Vermoedelijk was Canon Benoit op

to me that I could not meet you in Manchester, as I might have obtained some useful information. If the want of acquaintance with English created a difficulty, this might soon be removed by the Priest being placed for a few months in my Cathedral Monastery near Hereford ⁷⁴ which the Comm(issione)r (?) is to enter about the middle of febr^r.

Believe me, with best wishes, my dear very Rev. Friend,

Yours sincerely in C(hristo) ?

† P. J. Brown ⁷⁵

I shall be till (?) Tuesday at Acton Burnell Park ⁷⁶, Shrewsbury.

13. *J.B. Malou, bisschop van Brugge, aan P. Benoit*

Bruges, le 25 Janvier 1860.

Monsieur,

Une suite de difficultés inextricables qui semblaient compromettre l'existence même de la Communauté des Frères Xavériens, a déterminé le Frère Rycke, supérieur actuel, à donner sa démission et à provoquer l'élection d'un nouveau frère supérieur général.

Avec une louable abnégation il a voulu se sacrifier au bien général, en devenant simple frère, et en se soumettant d'avance, au supérieur qui sera choisi.

Pour calmer l'agitation qui a eu lieu dans la communauté de Bruges, je viens de procurer aux Frères une bonne retraite, à la suite de laquelle, je ferai faire l'élection du supérieur général.

Je désire que les frères d'Angleterre y prennent part.

Ayez la bonté de leur faire savoir que le frère Rycke ⁷⁷ a déposé librement sa charge et qu'il désire un nouveau supérieur. Engagez-les

---

8 sept. reeds terug van zijn jaarlijkse vakantiereis en had hij de aanvraag mondeling te Brugge gedaan. Elke vraag naar priesters schijnt in 1859 door Mgr. Malou ongunstig beantwoord te zijn. Op 21 april antwoordt Malou aan Benoit dat hij graag priesters zou afstaan, maar de voorgestelde kandidaat is ongeschikt. Op 19 juli kan Mgr. Turner geen supplementaire priester verwachten. Op 21 sept. vroeg Mgr. Manning tevergeefs om een Vlaamse priester.

74. Hereford: nu in het aartsbisdom Cardiff (vóór 1916 nog bisdom Newport).

75. James Brown, geboren op 11 jan. 1812, werd op 27 juli 1851 tot bisschop van Shrewsbury gewijd. Hij overleed op 14 okt. 1881. Na het herstel van de hiërarchie werden drie bisdommen door een bisschop Brown bestuurd: George Brown in Liverpool, Thomas Brown, O.S.B. in Newport en James Brown in Shrewsbury.

76. Acton Burnell: ten Zuiden van 't bisdom Shrewsbury.

77. Theodore Ryken, ° Elshout (Nederland) 1797, † Brugge 1871. Stichtte in 1839 de Broeders Xaverianen. De Xaverianen kwamen op 27 april 1848 naar Engeland en vestigden zich, na een bezoek bij Benoit, te Bury (bij Manchester). In 1850 openden zij een school op St. Augustine's, de parochie van pastoor Turner en Benoit. Dat

à prier pendant trois jours, et a m'envoyer ensuite leurs voix ou suffrages, indiquant le frère qu'ils croient le plus digne et le plus capable de remplacer le frère Rycke.

Comme l'élection aura lieu immédiatement après la retraite qui sera donnée, ici, il faudrait que les suffrages des frères d'Angleterre me parviennent dans huit ou dix jours au plus tard. Je compte sur votre obligeante intervention pour conduire à bonne fin cette affaire importante et délicate.

Les désirs de Mr. Gezelle ont été soumis à un nouvel examen. Il sera impossible d'y avoir égard avant la fin de l'année scolaire. Plus tard nous verrons ⁷⁸.

Vous aurez sans doute déjà appris que Mr. Sutton a acheté un terrain de sept hectares pour y bâtir le séminaire anglais, et que déjà les premières esquisses des plans de construction lui ont été présentés.

Recevez, Monsieur le vicaire-générale, l'assurance de mon profond respect et de mon dévouement affectueux.

† J. B. Evêque de Bruges.

A Mr. Benoit, vic. gén. de Mgr. l'Ev. de Manchester.

14. *J.B. Malou, bisschop van Brugge, aan P. Benoit*

Bruges le 12 7bre 1861.

Mon cher Monsieur,

La disette de sujets que j'éprouve en ce moment, ne me permettra point d'accorder à Mr. Vandestichelen ⁷⁹ le congé qu'il m'a demandé. Il y a plus de quinze jours qu'il en est informé.

Benoit wel degelijk de hand had in de stichting van Bury, kan men uitmaken uit de brief XV van Broeder John, brief bewaard in het Generaal Archief der Xaverianen te Rome: «At that time (1848) Br. Francis (Ryken) corresponded with the Rev. P. Benoit, a Belgium (sic) priest who was stationed at St. Augustine's church, Grandly Row Manchester England». De meeste stukken over de stichtingsperiode te Bury zijn, bij de opstand van de Broeders tegen hun Stichter, in 1860 op de brandstapel verloren gegaan. Alleen de uitgaande stukken werden bewaard. Over de opstand der Broeders, zie: Broeder Aubert, *March On*, Boston, 1961, bl. 177-182.

⁷⁸. Gezelle had o.i. reeds vóór de vakantie 1859 om zijn exeat gevraagd. Het is merkwaardig dat het ontwijkend antwoord van Malou aan Benoit opnieuw onmiddellijk wordt gevolgd door nieuws over het Engels Seminarie. Voor de correspondentie van en omtrent Gezelle in verband met zijn drang naar Engeland: zie o.a. A. Viaene in *Biekorf* 1950, bl. 121-134 en onze bijdrage in *Vlaanderen* 1966, bl. 30-33.

⁷⁹. Bruno Vander Stichele, kanunnik, ° Wevelgem 1836, † Newcastle 1885. Leraar Franse klassen (1859), surveillant (1861-1864) in het St.-Lodewijkscollege te Brugge. Omtrent nieuwjaar 1862 moet Benoit om een exeat voor Vander Stichele verzocht hebben. In een

Pour aller vous rejoindre, Mr Dumélie ⁸⁰ n'attend plus que le consentement de son tuteur qui fait quelques difficultés. Mais j'espère que je les surmonterai, dans un entretien que ce tuteur m'a demandé, et qui aura lieu au premier jour. Si je ne me trompe, votre excellent Evêque peut compter sur Mr. Dumélie, avant la fin du mois.

Je comprends parfaitement le besoin immense de sujets que l'Eglise catholique en Angleterre éprouve en ce moment, et je serai toujours disposé à y satisfaire, dans les limites de mes forces.

Trois de mes jeunes sujets entrent cette année au séminaire américain de Louvain, et 4 ou 5 au séminaire anglais de Bruges. Je remercie le ciel de m'avoir accordé une aussi belle part dans l'œuvre des missions catholiques hors de ce pays ⁸¹.

Présentez, je vous prie, mes sincères hommages à Monseigneur l'Evêque de Salford, et recevez l'assurance de mon affectueux dévouement.

† J. B. Evêque de Bruges.

A Mr. Benoit, grand Vicaire de Mgr de Salford.

---

brief van 15 januari 1862 antwoordt Malou dat hij geen enkele priester kan missen, maar «soyez convaincu qu'il m'en coûte beaucoup de ne pouvoir satisfaire au desir si légitime de votre vénérable Evêque; et dites-lui, de ma part, que je laisserais partir M. Vander Stichele, dès que je le pourrai» (BAB. Acta). Het duurde nog tot augustus 1864 vooraleer hij een exeat kreeg, maar dan voor het bisdom Hexham en Newcastle. Zijn broer Leo was in 1850 naar Engeland vertrokken, waar hij in 1851 de wijding ontving. (Allossery, I, bl. 333-334.) Als redemptorist preekte hij in 1867 voor Benoit de retraite in het klooster te Liverpool.

80. Leopold Dumélie, ° Poperinge 1834, † Kortrijk 1878. Leraar te Diksmuide 1858-1860, te Roeselare 1860-1861. Verkreeg toelating om te vertrekken op 20 september 1861 (Acta), vertrok naar 't bisdom Salford op 8 oktober 1861, maar bleef geïncardineerd in 't bisdom Brugge tot 4 jan. 1865 (datum van exeat). Was een Gezellevriend in 't Groot Seminarie (Baur, bl. 70). Op 4 december 1860 schrijft Ed. Huys aan Gezelle: Vous savez que Golden est ici, il va à la chambre de Mr. Dumélie (qui demeure dans votre chambre) comme les Anglais allaient chez vous ou chez Mr. Algar (Jub. Br., II, bl. 100).

81. Zoals in de brieven van 19 juli 1859 en van 23 januari 1860 is hier opnieuw sprake van het Engels Seminarie te Brugge en ook van het Amerikaans College te Leuven. Malou is tevreden te kunnen meedelen dat een vijftal van zijn seminaristen in het Engels Seminarie en drie in het Amerikaans College zullen binnentreden.